

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

JANINA DIČIŪTĖ
Intelektinės nuosavybės teisės studijų programa
101841

ATLIKIMŲ TEISINĖ APSAUGA. DABARTIS IR PERSPEKTYVOS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Ramūnas Birštonas

Vilnius, 2011

TURINYS

ĮVADAS.....	3
I. ATLIKIMŲ TEISINĖS APSAUGOS REGLAMENTAVIMO RAIDA.....	6
1.1. Aplinkybės lėmusios atlikėjų teisės atsiradimą.....	6
1.2. Tarptautinė teisė.....	7
1.2.1. Romos konvencijos pagrindiniai bruožai.....	7
1.2.2. Atlikėjų teisės apsauga pagal TRIPS sutartį.....	8
1.2.3. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutarties pagrindinės gairės.....	9
1.3. Europos Sąjungos teisė.....	10
1.4. Atlikimų apsaugos reguliavimas Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose.....	12
1.5. Atlikimo samprata.....	13
1.5.1. Atlikimo ir kūrinio santykis.....	18
II. ATLIKĖJŲ TEISĖS.....	21
2.1. Atlikėjų asmeninės neturtinės teisės ir jų apsaugos terminai.....	22
2.1.1. Teisė į atlikėjo vardą.....	23
2.1.2. Teisė į atlikimo neliečiamybę.....	23
2.2. Atlikėjų turtinės teisės.....	24
2.2.1. Neįrašyto (neužfiksuoto) atlikimo įrašymo teisė.....	26
2.2.2. Teisė atgaminti atlikimo įrašą.....	28
2.2.3. Platinimo teisė.....	30
2.2.3.1. Nuomos ir panaudos teisė.....	31
2.2.4. Teisė padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą.....	33
2.2.5. Transliavimo, retransliavimo ir kitokio viešo paskelbimo teisė.....	36
2.3. Atlikėjų turtinių teisių apsaugos terminas.....	41
2.3.1. Teisinės ir ekonominės priežastys įtakojusios atlikėjų teisių apsaugos termino pailginimą.....	41
2.3.2. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/77/ES, kuria keičiama direktyva 2006/116/EB dėl autorių teisių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų pagrindinės nuostatos.....	44
III. ATLIKIMŲ TEISINĖS APSAUGOS PERSPEKTYVOS.....	47
IV. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	53
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	55
SANTRAUKA.....	62
SUMMARY.....	63

ĮVADAS

Temos aktualumas. Šiandien savo gyvenimo neįsivaizduojame be atlikėjų veiklos. Daugelis iš mūsų lankosi koncertuose, vaikšto į spektaklius, vaikai laukia atvykstančio į miestą cirko artistų pasirodymo, televizijos ir radijo laidos neįsivaizduojamos be muzikos, šokių ir kitų atlikėjų kūrybinės veiklos. Tačiau atlikėjų teisių apsaugos teisinis reguliavimo procesas vyko ilgai ir sudėtingai, kol jų kūrybinė veikla buvo pripažinta kūryba ir jai suteikta tarptautinė apsauga. Pažymėtina, kad atlikimų teisinės apsaugos atsiradimą lėmė techninės mechaninio įrašymo galimybės užfiksuoti atlikimą,¹ dėl ko atlikėjų veikla tapo labiau pažeidžiama. Kaip nurodyta Romos konvencijos ir fonogramų konvencijos komentare, pirmiausia atlikėjai susidūrė su socialinėmis, ekonominėmis pasekmėmis, kadangi „gyvų“ atlikimų paklausa sumažėjo ir atlikėjai nebegavo įprastai gaunamų pajamų atliekant atlikimus koncertuose, o po to atsirado ir poreikis atlikimams suteikti teisinę apsaugą.²

Atlikimų teisinės apsaugos reglamentavimo tyrimą Lietuvoje ir pasaulyje lemia greitai besivystančios naujausios technologijos, dabartinio teisinio reguliavimo fragmentiškumas, kuris yra nulemtas tarptautinių ir regioninių teisės aktų, reguliuojančių atlikėjų teisių ir jų intelektualinės veiklos objektų apsaugą. Taip pat pastaraisiais metais tarptautiniu,³ Europos Bendrijos⁴ bei nacionaliniu lygiu⁵ vyksta įvairios teisės aktų reformos⁶ bei iniciatyvos dėl geresnės atlikėjų teisinės apsaugos. Teisės aktų reforma siekiama pagerinti atlikėjų turtinių interesų apsaugą, užtikrinti atlikėjų socialines garantijas, sustiprinti derybines pozicijas derantis dėl sutarčių sudarymo su audiovizualinių kūrinių prodiuseriais, tačiau iki šiol nepavyksta šių problemų išspręsti. Išanalizavus tarptautinius, regioninius bei nacionalinius teisės aktus, pastebėtina, kad atlikimo teisinė apsauga yra nepakankamai reglamentuojama visais trim lygmenimis. Visų pirma, nėra aiškiai suformuluotos ir įtvirtintos vieningos atlikimo sampratos. Antra, nėra visiškai suteikiamos atlikėjui išimtinės turtinės teisės į atlikimų panaudojimą, juos diferencijuojant pagal

¹ Mizaras, V. *Autorių teisė II tomas*. Vilnius: Justitia, 2009. P. 36.

² Autorių kolektyvas. Romos konvencijos ir fonogramų konvencijos komentarai. Vilnius: Phare, 2002. P. 6-7.

³ Diplomatic Conference on the Protection of audiovisual performances. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-06-14]. Prieiga per internetą:

<<http://www.wipo.int/tools/en/gsearch.html?cx=000395567151317721298%3Aaqrs59qtjb0&cof=FORID%3A11&q=audiovisual+conference#1134>>.

⁴ Commission of the European Communities, Commission staff working document. Impact assessment on the legal and economic situation of performers and record producers in the European Union. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-09]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/term/ia_term_en.pdf>.

⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 16, 19, 20, 201, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 33, 58, 75 straipsnių, įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo nauju 201 straipsniu, 1 ir 2 priedais įstatymo projektas Nr. XIP-1991; Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2407(2) [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-06-16]. <www.lrs.lt>.

⁶ 2011 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/77/ES, kuria keičiama direktyva 2006/116/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-06]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:265:0001:0005:LT:PDF>>.

atlikimo pobūdį. Trečia, esamos teisinės bazės trūkumai kelia neigiamas pasekmes atlikėjų turtiniams interesams.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas yra nustatyti, ar atlikimų teisinė apsauga yra pakankama dabartinėje situacijoje.

Darbo tikslui pasiekti yra keliami šie **uždaviniai**:

1. išanalizuoti ir apibūdinti atlikimo teisinės apsaugos reglamentavimą tarptautiniu, regioniniu, nacionaliniu lygmeniu;
2. atskleisti atlikimo sampratą;
3. apibūdinti atlikėjų teisių į atlikimus turinį;
4. įvardinti pagrindines problemas ir jų sprendimo būdus, įgyvendinant efektyvesnę teisinę atlikimų apsaugą.

Siekiant minėtų tikslų darbe nagrinėjami trys **objektai**:

Pirmasis objektas – istorinė atlikimų apsaugos raida ir jų teisinės apsaugos reguliavimo pagrindai, įtvirtinti tarptautiniuose, regioniniuose, nacionaliniuose teisės aktuose.

Antrasis objektas – atlikėjų teisių turinio analizė, šių teisių įtaką atlikimų teisei apsaugai.

Trečiasis objektas – atlikėjų teisių ir jų atlikimų teisinės apsaugos perspektyvų analizė.

Pažymėtina, jog darbo objektu nėra atlikėjų teisių apsaugos problemos, susijusios su kolektyviniu administravimu, atlikėjų teisių gynimo būdais ir atlikėjų teisės apribojimais, kadangi minėtos temos sudarytų atskirą savarankišką darbą.

Darbe remiamasi įvairiais teisės aiškinimo ir tyrimo **metodais**.

Teoriniai tyrimo metodai.

- Apibendrinimo metodas bus pasitelkiamas apibendrinti naudotai literatūrai, gautiems empiriniams duomenims, darbo pabaigoje darant galutines išvadas, formuluojant darbo teiginius.

- Lyginamasis istorinis metodas pasitelkiamas analizuojant bei lyginant ankstesnes įvairiuose teisės aktuose įtvirtintas nuostatas, reglamentuojančias atlikimų teisinę apsaugą, atlikėjų teisinius santykius, siekiant atskleisti buvusio ir dabartinio reguliavimo panašumus bei trūkumus.

- Lyginimo metodas naudojamas siekiant kritiškai įvertinti atlikimų teisinės apsaugos reglamentavimą tarptautinėse sutartyse, ES ir Lietuvos Respublikos nacionaliniuose įstatymuose. Jo pagalba teisės aktai analizuojami lyginant jų tarpusavio nuostatas.

- Loginis - analitinis metodas naudojamas atlikti norminių teisės aktų bei teismų praktikos analizę.

- Sisteminis - istorinis metodas naudojamas analizuojant istorinę atlikimų apsaugos raidą bei atsiradimo ir vystymosi aplinkybes.

- Teleologinis metodas, kurio pagalba atskleidžiami tikrieji įstatymų leidėjų tikslai.

Empiriniai tyrimo metodai.

- Dokumentų analizės metodas taikomas analizuojant nacionalinius ir užsienio valstybių teisės aktus, reglamentuojančius atlikimų teisinę apsaugą, atlikėjų teisių turinį. Šis metodas pasitelkiamas, nes būtent dokumentai ir teismo sprendimai yra pagrindinis informacijos šaltinis atliekant tyrimą.

Darbo originalumas ir naujumas. Pasirinktos temos naujumas akivaizdus: Lietuvoje iki šiol nėra nuoseklių atlikimų teisinės apsaugos problematikos mokslinių studijų bei teismų praktikos. Kai kuriuos svarbius aspektus susijusius su atlikėjų ir jų teisėmis į atlikimą savo straipsniuose yra nagrinėję: Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė - „Atlikėjo samprata intelektinės nuosavybės ir mokesčių bei valstybinio socialinio draudimo įstatymuose“ („Socialinių mokslų studijos“, 2011, Nr. 3(1)), Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė – „Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje“ („Jurisprudencija“, 2011, Nr. 18(3)), Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė („Socialinių mokslų studijos“, 2011, Nr. 3(3)). Šios mokslinės publikacijos rengiamos vykdant šiuo metu Lietuvoje projektą „Atlikėjų (aktorių, muzikantų, dainininkų, šokėjų ir kt.) kūrybinės veiklos rezultatų naudojimo teisinis reguliavimas ir atlikėjų socialinės garantijos Lietuvoje“.⁷ Taip pat tam tikrus klausimus susijusius su atlikėjų teisėmis nagrinėjo: Liudmila Balsevič - „Atlikėjų ir fonogramų gamintojų gretutinių teisių apsauga ir kolektyvinis administravimas“ („Autorių ir gretutinių teisių apsauga: ar lengva būti kūrėju Lietuvoje“, 2001), Nijolė Janina Matulevičienė - „Atlikėjų teisių perdavimo prezumcijos“ („Jurisprudencija“, 2005, Nr. 71 (63)), Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (WIPO) ir Lietuvos kultūros ministerijos seminaras „Autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga ir kova su piratavimu“, Vytautas Mizaras monografija „Autorių teisės II tomas“, 2009, Vilnius. Užsienio literatūroje išsamiausiai atlikėjų teisių ir atlikimų teisinę apsaugą nagrinėjo Owen Morgan, *International protection of performers' rights*. Oregon: Hart publishing Oxford and Portland, 2002.

Tikrinama hipotezė, kad dabartinis atlikimų teisinis apsaugos reglamentavimas nėra pakankamas ir turimos atlikėjų išimtinės teisės neužtikrina tinkamos teisinės apsaugos jų atlikimams.

---

⁷ Lietuvos Mokslo Tarybos finansuojamas projektas, vykdomas pagal sutartį Nr. MIP-10466.

I. **ATLIKIMŲ TEISINĖS APSAUGOS REGLAMENTAVIMO RAIDA**

1.1. **Aplinkybės lėmusios atlikėjų teisės atsiradimą**

Aptariant aplinkybes lėmusias atlikėjų teisės atsiradimą, svarbu paminėti šių teisių kilmę. Gretutinės teisės (*neighbouring rights* – kontinentinės teisės valstybėse, *related rights* – copyright sistemoje) suprantamos, kaip teisės, giminingos arba esančios šalia autorių teisių. Istorškai išsivystė, kad gretutinės teisės taip vadinamos todėl, kad jos yra neatsiejamos nuo autoriaus kūrinio. Autoriai buvo suinteresuoti ne tik sukurti meno kūrinį, bet ir pateikti jį visuomenei. Kadangi ne visi autoriai gebėjo atlikti savo kūrybinės veiklos rezultatus, todėl atsirado teisinė kategorija asmenų, kaip atlikėjų. Šių asmenų, kurie realizuodavo autoriaus kūrinius, juos meniškai atlikdavo plačiai visuomenei, veikla įgijo gretutinių teisių pavadinimą. Atkreiptinas dėmesys, kad *copyright* sistemos valstybėse, gretutinių teisių objektai priskiriami prie autorių teisių objektų, neišskiriant atlikėjų teisių į atskirą reguliavimo institutą skirtingai nei kontinentinės teisės valstybėse. Autorės nuomone, tai nėra pats geriausias teisinio reglamentavimo pavyzdys, nes iškyla šių teisinių kategorijų atskyrimo, autonomiškumo problema. Gretutinių teisių paskirtis saugoti ne tik kuriančių asmenų teises, bet ir kitų asmenų, kurie atlieka jų kūrybos veiklos objektus ar kitaip kūrybiškai veikia atlikdami intelektualinę veiklą, teises. Gretutinių teisių apsaugos dalykas yra veiklos rezultatas, kuris dažniausiai pasireiškia kūrinio naudojimo realizavimu padarant (pagaminant) turintį rinkoje vertę produktą. Vienas iš gretutinių teisių objektų ir yra - atlikimas.

Taigi, atlikimų teisine apsauga buvo susidomėta gana vėlai – tik XX a. pradžioje, bet tik kai kuriose šalyse, o tikrasis teisinis reguliavimas atsirado pripažinus atlikėjams intelektualinės nuosavybės teises į jų atlikimus, kai buvo priimta 1961 m. Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos (toliau – Romos konvencija).⁸ Teisinės atlikimų apsaugos atsiradimo priežastimi vienareikšmiškai yra pripažįstama aplinkybė, jog atsiradus techninėms priemonėms užfiksuoti atlikimą ir jį platinti, sumažėjo „gyvų“ atlikimų poreikis, ir tai turėjo įtakos atlikėjų ekonominiams interesams, kilo socialinių problemų, atlikėjai prarado gaunamas pajamas, kurios įtakojo didelį atlikėjų nedarbą.⁹

Gramofonas, fonografas, kinematografas, radiofonas - šios žmogaus sukurtos komunikacijos priemonės sukėlė tikrą artistų, atlikėjų profesijos perversmą su visomis iš to kylančiomis teisinėmis ir socialinėmis pasekmėmis.¹⁰ Iš pirmo atlikėjų teises įrašant atlikimus buvo ginamos sudarant sutartis, tačiau tokia gynimo forma tapo neefektyvi spręsti problemas,

⁸1961 m. Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos. Valstybės žinios, 1999, Nr. 11-249.

⁹ Autorių kolektyvas. Romos konvencijos ir fonogramų konvencijos komentarai. Vilnius: Phare, 2002. P. 10.

¹⁰ Ten pat. P. 9-10.

nes fonografijai ir transliavimui sparčiai plėtojantis, atlikimo įrašų panaudojimas ėmė įgyti milžinišką mastą. „Tai sukėlė didelę technologinę bedarbystę. Plokštelė tarsi bumerangas pavirto atlikėjo priešu, atimdama iš jo galimybę susirasti darbo, o radijas tik pagilino krizę, išplėsdamas įrašų vartotojų ratą“.¹¹ Todėl kilo poreikis atlikėjams kontroliuoti, kaip naudojami jų kūrybinės veiklos rezultatai.

Taip pat atsirado pavojus neteisėtų atlikimų įrašų kopijų gamybai, naudojantis naujausiomis technologijomis, bei platinimui, pažeidžiant atlikėjo turimas teises. Nauja garsų ir vaizdų sklaida darė didelę įtaką atlikėjų kūrybinei veiklai. Atlikėjų darbas, atliekant kūrinis, užuot buvęs trumpalaikis, kaip įprasta, tapo patvarus ir įgavo materialią išraišką, kurią galima ne tik išsaugoti, bet, svarbiausia, padauginti, parduoti, naudoti be jokių apribojimų. Naujos technologijos atvėrė neribotas galimybes naujoms kūrinis išraiškos formoms, kurios reikalavo ir kitokio pobūdžio nei autoriaus originalaus kūrybinės veiklos indėlio ir didelių investicijų. Atsirado kūriniai išreikšti tarpusavyje susijusiais vaizdais, perteikiančiais judesį, lydimą ir nelydimą garso (audiovizualiniai kūriniai), kūrinio atlikimo, kitų garsų įrašai, užfiksuoti techninėmis priemonėmis kokioje nors materialioje garso laikmenoje (fonogramos), radijo ir televizijos laidos ir pan.

Apibendrinant, galime pripažinti, kad atlikėjų teisės atsirado dėl technologijos raidos, įtakojusios imtis priemonių ir būdų apsaugoti atlikėjų teises.

1.2. Tarptautinė teisė

1.2.1. Romos konvencijos pagrindiniai bruožai

Pirmasis universalus tarptautinis teisės šaltinis lėmė atlikimo teisinės apsaugos atsiradimą, kaip jau buvo minėta aukščiau, yra Romos konvencija. Šis teisės aktas po 35 metų parengiamųjų darbų, II pasaulinio karo pergyvenimo, buvo priimtas 1961 m. spalio 26 d. Romoje vykusioje diplomatinėje konferencijoje, kurioje dalyvavo 42 valstybių atstovai, iš kurių 18 valstybių pasirašė šią Romos konvenciją. Šiuo metu prie jos yra prisijungusios 91 pasaulio valstybės. Romos konvencijos atsiradimo tikslas - išvengti bet kokio piktnaudžiavimo svetimu kūrybinio darbo rezultatu.

Žinoma, pirmieji bandymai ir idėjos reglamentuoti gretutinių teisių apsaugą, o ypač atlikėjų ir fonogramų gamintojų teises, pasirodė kur kas anksčiau nei buvo priimta Romos konvencija. Pasiūlymus dėl atlikėjų apsaugos svarstė Tarptautinis Tautų Sąjungos Darbo biuras, kuris inicijavo atlikėjų teisių apsaugos klausimų sprendimus, kurie buvo susiję su didėjančiu atlikėjų nedarbu, socialinėmis ir ekonominėmis problemomis. Kiek vėliau atlikėjo teisinius

---

¹¹ Ten pat. P. 11.

klausimus apsiėmė spręsti Tarptautinis Berno Sąjungos biuras, Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas, Tarptautinė autorių ir kompozitorių draugijų konfederacija. Tačiau tik po dvidešimto amžiaus vidurio šie pasiūlymai ir idėjos įgavo teisinę prasmę.

Lietuvoje Romos konvencija buvo ratifikuota 1998 m. gruodžio 22 d., o įsigaliojo 1999 m. liepos 22 d.

Romos konvencijoje atlikėjų teisės reglamentuojamos 7 straipsnyje. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog šioje konvencijoje atlikėjų teisės įvardijamos ne kaip išimtinės turtinės teisės, bet kaip „galimybė uždrausti“ nurodytus veiksmus, priešingai nei numatyta kitiems dviem gretutinių teisių subjektams: fonogramų gamintojams ir transliuojančioms organizacijoms, kurių teisės Romos konvencijoje numatytos kaip išimtinės turtinės teisės.¹²

Išanalizavus Romos konvencijoje įtvirtintas nuostatas, kurios reglamentuoja atlikėjų teises, pastebėtini šie svarbūs aspektai: Pirma, šioje konvencijoje nėra įtvirtinta atlikimo samprata. Antra, nebuvo įtvirtintos atlikėjų asmeninės neturtinės teisės. Trečia, atlikėjams nebuvo suteikiamos išimtinės teisės į jų kūrybinės veiklos rezultatus, o turtinės teisės reglamentuojamos nepakankamai, pavyzdžiui, konvencija draudžia transliavimą ir viešą skelbimą tik gyvai atliekamų kūrinių atžvilgiu, bet neapima retransliavimo ar jau įrašytų kūrinių antrinio panaudojimo, taip pat nesureguliuotas atlygintinum klausimas (pavyzdžiui, už fonogramas mokamas atlyginimas, o už audiovizualinį įrašą – ne. Ketvirta, konvencija nustatė tik minimalią atlikėjų teisinę apsaugą palyginus su autorių teisės apsauga Berno konvencijoje.

1.2.2. Atlikėjų teisės apsauga pagal TRIPS sutartį

Pasaulio prekybos organizacijos Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba¹³ nėra skirta specialiai reglamentuoti atlikėjų teisės apsaugą. Ji yra skirta sureguliuoti susijusius intelektinės nuosavybės gynimo klausimus pasauliniu lygiu. Pagrindinis TRIPS sutarties tikslas buvo universaliu lygiu stiprinti ir harmonizuoti intelektinės nuosavybės apsaugą, kuris buvo grindžiamas tuo, kad nepakankamas intelektinės nuosavybės apsaugojimas veda prie tarptautinės prekybos barjerų. Pasaulio prekybos organizacija įsteigta 1994 m. balandžio 15 d. steigimo sutartimi. Šios sutarties 1 C priedas “Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba” (toliau – TRIPS sutartis) yra steigimo sutarties neatskiriama dalis. Pagal TRIPS sutartį atlikimai yra saugomi, jeigu jie yra atliekami kitoje pasaulio prekybos organizacijos valstybėje narėje, jeigu jie yra įrašyti į fonogramą, saugomą

---

¹² Išimtinių teisių pobūdį atskleidžia šių subjektų galimybė leisti arba uždrausti atlikti tam tikrus veiksmus, o atlikėjų teisių atžvilgiu suteikiama teisė tik uždrausti tam tikrus veiksmus, kuriais gali būti pažeistos jų turtinės teisės.

¹³ 1994 balandžio 15 d. Pasaulinės prekybos organizacijos sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS). Valstybės žinios, 2001. Nr. 16-1620.

pagal Romos konvencijos 5 straipsnį arba atitinka Romos konvencijos 6 straipsnio įtvirtintą atvejį. Pilietybės kriterijus nėra taikomas atlikėjui, kad būtų taikoma jo atlikimams teisinė apsauga.

Kadangi TRIPS sutartis nėra specialus tarptautinis teisės aktas reguliuojantis atlikėjų ir jų atlikimų apsaugą, todėl atlikėjų teisės nėra išsamiau detalizuojamos ir jų turinys nėra išplečiamas. Ši sutartis įtvirtino tik bendras nuostatas ir minimalią teisinę apsaugą, remdamasi Romos konvencijos nuostatomis. Pagal TRIPS sutartį atlikėjų apsauga įtvirtinta 14 straipsnyje.

Lietuvos Respublikos Seimas TRIPS sutartį ratifikavo 2001 m. balandžio 24 d. kaip sudėtinę Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties dalį. Sutartis Lietuvai įsigaliojo 2001 m. gegužės 31 d.

Svarbiausios nuostatos, kurios patobulino atlikėjų teisės apsaugą yra TRIPS sutarties 14 straipsnio 5 dalis, kurioje pirmą kartą buvo įtvirtintas atlikėjų teisių apsaugos terminas – 50 m., skaičiuojant nuo kalendorinių metų, kuriais buvo padarytas įrašas ar atlikimas, pabaigos. Tačiau ši apsauga diferencijuojama transliacijų atveju, nes atlikimo apsaugos galiojimo terminas numatytas ne trumpesnis nei 20 m. Keista, kad tokia nuostata yra įtvirtinta šioje tarptautinėje sutartyje, nes Romos konvencijoje numatytas visiems atlikimams vienodas galiojimo terminas.

Taigi, galime išskirti TRIPS sutarties svarbiausiąjį momentą atlikėjų teisių atžvilgiu – tai numatytas ilgesnis apsaugos galiojimo terminas ir tarptautiniu lygiu sureguliuoti intelektinės teisės gynbos būdai.

1.2.3. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutarties pagrindinės gairės

Tokia abstrakti ir neišbaigta atlikėjų ir atlikimų tarptautinė teisinė apsauga reikalavo tobulinti šią sistemą. Taigi, 1996 metais Ženevoje diplomatinėje konferencijoje, kurioje dalyvavo 127 valstybių atstovai, buvo priimta Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis (toliau – PINO Atlikimų ir fonogramų sutartis)¹⁴. Ši sutartis įsigaliojo 2002 m. gegužės 20 d. ir šiuo metu prie jos yra prisijungusios 89 šalys. PINO atlikimų ir fonogramų sutartis yra pati svarbiausia tarptautinė sutartis, kuri pirmoji sureguliuo atlikėjų teisės apsaugos klausimus, atskirdama nuo autorių teisės reglamentavimo bei atsižvelgdama į sparčiai

---

¹⁴1996 m. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis. Lietuvoje sutartis ratifikuota Lietuvos Respublikos įstatymu dėl Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutarties ratifikavimo. Valstybės žinios, 2000, Nr. 95-2967.

besivystančias technologijas ir informacijos sklaidą kompiuterių tinklais. Dėl šios priežasties, ši sutartis dar žinoma, kaip „Interneto sutartis“.¹⁵

PINO Atlikimų ir fonogramų sutarties preambulėje įvardijamas tikslas – užtikrinti, kad atlikėjų ir fonogramų gamintojų teisės būtų ginamos kuo veiksmingiau ir vienodžiau. Šios sutarties tikslas puikiai atspindėjo esamas atlikimų ir fonogramų teisinės apsaugos problemas. PINO atlikimų ir fonogramų sutarties komentare teigiama, kad norint užtikrinti veiksmingą apsaugą, neužtenka šios apsaugos reglamentuoti teisės aktuose, bet reikalinga ši apsaugos mechanizmą taikyti praktikoje.

PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas principas, kad valstybės narės turi nenukrypti nuo Romos konvencijos prisiimtų įsipareigojimų.

Svarbiausi šios sutarties pokyčiai:

1. Pirmą kartą paminėtos neturtinės atlikėjų teisės;
2. Suteikiamos išimtinės turtinės teisės ir praplečiamas šių teisių turinys;
3. Įtvirtintas privalomas formalumų draudimo principas;
4. Suteikiama atlikėjams išimtinė teisė kontroliuoti atlikimų naudojimą kompiuterių tinklais (internete).

Nors ši sutartis suteikė atlikėjams išimtinės teises ir modernizavo Romos konvencijoje numatytą atlikėjų teisių apsaugą atsižvelgiant į skaitmeninių technologijų atsiradimą, tačiau tik garso įrašų (fonogramų srityje). Ši tarptautinė sutartis neįtvirtino atlikimo sąvokos, taip pat neišsprendė atlikėjų teisių į audiovizualinius atlikimo įrašus reglamentavimo klausimo.

Atsižvelgiant į tai, galime daryti išvadą, kad PINO atlikimų ir fonogramų sutartis suteikė pagrindą tolimesnei atlikėjų teisių ir jų atlikimų tinkamos teisinės apsaugos plėtočiai. Pasauliniu mastu buvo atkreiptas dėmesys į šių subjektų teisinę padėtį ir reikalingumą suteikti efektyvią jų intelektualinės nuosavybės objektų apsaugą.

1.3. Europos Sąjungos teisė

Intelektinės nuosavybės teisę reglamentuoti ir derinti Europos Sąjungos mastu skatino Bendros rinkos egzistavimas ir vieno iš pagrindinių principo – laisvas prekių judėjimas – įgyvendinimo užtikrinimas. Europos Sąjungos teisės aktai taip pat užima svarbų vaidmenį modernizuojant atlikėjų ir atlikimo teisinę apsaugą. Pačiose direktyvose galima pastebėti, kad atlikėjų apsauga yra reikalinga ir reikšminga jų atliekamai veiklai. Pažymėtina, jog Europos

---

¹⁵Ficsor, M. Copyright And Related Rights In The Context Of The Internet. 2003 April 29 and 30. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-09]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/arab/en/meetings/2003/ip_tip/doc/wipo_ip_tip_03_9.doc>. P. 2.

bendrijos įsitraukimas į gretutinių teisių reglamentavimą yra tik viena dalis iš visos vis dar tebevykstančios intelektinės nuosavybės programos vystymo.¹⁶

Šiame darbe bus aptariamos pačios reikšmingiausios Europos Sąjungos direktyvos atlikėjų ir atlikimų taikomos apsaugos atžvilgiu:

1. 1992 m. lapkričio 19 d. buvo priimtas pirmasis atlikėjų teises reglamentuojantis Europos Sąjungos teisės aktas - Tarybos direktyva 92/100/EEB dėl nuomos teisės ir panaudos teisės, taip pat tam tikrų autorių teisėms gretutinių teisių intelektinės nuosavybės srityje¹⁷ (toliau – Nuomos ir panaudos direktyva) (su vėlesniais pakeitimais, padarytais 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/98/EEB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminų derinimo ir 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo). Šioje direktyvoje numatyta, kad atlikėjai turi išimtinę teisę leisti arba uždrausti naudoti atlikimo įrašą. Šios nuostatos regioniniu mastu įtvirtinimas buvo labai reikšmingas atlikėjų teisiniam statusui bei ekonominiams atlikėjų interesams. Prieš priimant šį teisės aktą, Europos Sąjungos valstybėse narėse egzistavo skirtingas teisinis reguliavimas, jog vieną atlikimą įrašius į tam tikrą laikmeną ir ją pardavus, intelektinės nuosavybės savininko teisė kontroliuoti tolimesnį atlikimo įrašo panaudojimą ir gauti už tai atlyginimą nebuvo suteikiama. Taip pat ši direktyva numatė teisingą atlyginimą atlikėjams už jų atlikimo įrašų naudojimą bei platinimo teisės išsėmimo principą, kuris bus aptariamas kitame šio darbo skyriuje. Siekiant aiškumo buvo priimta 2006 /115/EB direktyvos dėl nuomos teisės ir panaudos teisės kodifikuota redakcija.

2. 1993 m. rugsėjo 27 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, susijusių su palydoviniu transliavimu ir kabeliniu perdavimu, koordinavimu¹⁸ (toliau – Palydovinio transliavimo ir kabelinio perdavimo direktyva), kuria siekiama apinti visus objektų perdavimo būdus palydoviniu, bevieliu ar vieliniu ryšiu.

3. 1993 m. spalio 29 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 93/98/EEB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos termino vienodinimo¹⁹ (toliau – Terminų harmonizavimo direktyva) (su pakeitimais, padarytais 2001/29/EB direktyvoje). Siekiant aiškumo ir racionalumo buvo priimta 2006/116/EB direktyvos dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų

---

¹⁶ Tritton, G., et. al. *Intellectual Property in Europe*. London: Thomson Sweet and Maxwell: 2008. P. 4-40.

¹⁷ 1992 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 92/100/EEB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų autorių teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje. OL, 1992 specialusis leidimas, skyrius 346, tomas 61

¹⁸ 1992 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, susijusių su palydoviniu transliavimu ir kabeliniu perdavimu, koordinavimo. OL, 1993 specialusis leidimas, skyrius 248, tomas 15.

¹⁹ 1993 m. spalio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 93/98/EEB harmonizuojanti autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminą. OL, 1993 specialusis leidimas, skyrius 290, tomas 9, kodifikuota redakcija OL, 2006 specialusis leidimas, skyrius 372, tomas 12

kodifikuota redakcija. Šia direktyva buvo siekiama suvienodinti visose Europos Sąjungos valstybėse narėse minimalų atlikėjų turtinių teisių apsaugos galiojimo terminą.

4. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių aspektų informacinėje visuomenėje harmonizavimo²⁰ (toliau – Informacinės visuomenės direktyva). Ši direktyva numato tam tikrus atlikėjų teisių apsaugos aspektus, susijusius su informacija apie šių teisių valdymą, skaitmeninėmis, kompiuterinėmis ir kitomis techninėmis priemonėmis, kurių pagalba atlikimai yra prieinami ir gali būti platinami tarp vartotojų, internetu. Šioje direktyvoje yra derinamos atlikėjų objektų atgaminimo, viešo paskelbimo, padarymo viešai prieinamu teisės. Direktyvoje yra numatytas pakankamai didelis, tačiau išimtinis atlikėjų turtinių teisių apribojimų sąrašas. Pagal šios direktyvos 5 str. 5 dalį, minėti apribojimai turi būti taikomi laikanti trijų pakopų testo („Three-Step-Test“).²¹

5. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo.²² Šioje direktyvoje numatomos gynimo priemonės, būdai, reikalingi užtikrinant atlikėjų teisių apsaugą nuo atlikimų pažeidimų.

6. 2011 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/77/ES, kuria keičiama direktyva 2006/116/EB.²³ Svarbiausios šios direktyvos nuostatos bus aptariamose tolimesniame darbo skyriuje.

1.4. Atlikimų apsaugos reguliavimas Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose

Lietuvoje atlikėjų teisės pirmą kartą buvo minimos priėmus Civilinio kodekso²⁴ 1994 m. redakcijos pakeitimus. Šio kodekso 560 straipsnyje atlikėjams buvo numatytos išimtinio pobūdžio turtinės teisės. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, buvo ratifikuotos visos aktualios autorių teisių ir gretutinių teisių tarptautinės sutartys bei suderinta teisinė bazė su ES direktyvomis. 1999 metais autorių teisių ir gretutinių teisių minimalūs apsaugos standartai buvo perkelti į nacionalinius teisės aktus. Atlikėjų teisių apsaugą buvo pradėta reglamentuoti ATGTĮ trečiajame skyriuje pavadinimu „Gretutinės teisės“.

²⁰2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių aspektų informacinėje visuomenėje harmonizavimo. OL, 2001 specialusis leidimas, skyrius 167, tomas 10.

²¹Mizaras. V. Monografija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P. 708.

²²2004 balandžio 29 d. buvo priimta 2004/48/EB Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo. OL, 2004 specialusis leidimas, skyrius 195, tomas 16.

²³2011 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/77/ES, kuria keičiama direktyva 2006/116/EB. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-06]. Prieiga per internetą <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:265:0001:0005:LT:PDF>>.

²⁴Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios. 1964, Nr. 19-138; 1994, Nr. 44-805.

Atlikėjų teisių apsaugos pagrindą galime įžvelgti ir Konstitucijos 23 straipsnio. bei 42 straipsnio 3 dalyje., kuriuose įtvirtinta nuosavybės teisė bei jos apsauga, dvasinių ir materialinių autorių teisių apsauga, kuri šio darbo kontekste turėtų būti suprantama ir kaip atlikėjų dvasinių bei materialinių teisių apsauga. Įstatyminis pagrindas taip pat numatytas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – LR CK) 1.111 – 1.112, 1.114 straipsniuose. Šiuose straipsniuose numatyti civiliniai teisių objektai, yra numatyti intelektinės veiklos rezultatai, į kurių sampratą įeina ir atlikimai. Tačiau dabartinis ir pagrindinis atlikimų teisinis reglamentavimas yra įtvirtintas 1999 m. gegužės 18 d. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme²⁵ (toliau - ATGTĮ).

ATGTĮ 53 straipsnis numato atlikėjams išimtinę teisę leisti arba uždrausti šiuos veiksmus:

- 1) transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti neįrašytą (neužfiksuotą) atlikimą, išskyrus tuos atvejus, kuriais pats atlikimas yra radijo ar televizijos laida;
- 2) įrašyti neįrašytą (neužfiksuotą) atlikimą;
- 3) atgaminti atlikimo įrašą;
- 4) padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą;
- 5) platinti atlikimo įrašą arba jo kopijas juos parduodant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti, taip pat juos importuojant ir eksportuojant.

Taip pat dabartiniame ATGTĮ yra numatytos atlikėjų asmeninės neturtinės teisės. Analizuojant ATGTĮ nuostatas, kurios reguliuoja atlikėjų teisinius santykius, matome, kad dabartinis reglamentavimas yra įtakotas tarptautinių ir regioninių teisės aktų, perkeliant šias nuostatas į ATGTĮ, nesuteikiant atlikėjams ir atlikimams platesnės teisinės apsaugos.

Apibendrinus atlikėjų teisių tarptautinį, regioninį bei nacionalinį reglamentavimą, galima daryti išvadą, jog atlikėjų teisės, per palyginus trumpą laiką, buvo visuotinai pripažintos. Žinoma esama tam tikrų teisinio reglamentavimo trūkumų, kurie ir atsispindi dabartiniame įstatyminiame reguliavime.

1.5. Atlikimo samprata

Atlikimas gali būti suprantamas labai įvairiai, tačiau svarbiausia yra teisinė atlikimo sąvoką. Nes pirma, jis suvokiamas kaip intelektinės nuosavybės objektas. Antra, atlikimas kartais suprantamas kaip išvestinis kūrinys. Tai paaiškinama tuo, kad atlikėjas atlieka autoriaus kūrinį. Jis nesukuria naujo intelektinės veiklos rezultato, o atlieka jau esamą kūrinį, kitaip tariant autoriaus kūrinys yra pagrindas atlikėjo veiklai.²⁶ Be to, ATGTĮ 51 straipsnio 1 dalyje

²⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. Valstybės žinios. 1999, Nr. 50-1598.

²⁶ Mizaras. V. Monografija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P. 29.

įtvirtinamas autorių teisės viršenybės principas, kad gretutinės teisės įgyvendinamos nepažeidžiant autorių teisių. „Atlikėjas turi tik tas teises, kurias jam perdavė autorius ar kitas autoriaus teisių turėtojas. Jokių kitų autorių teisių jis neįgyja ir negali įgyti.“²⁷ Tačiau su šitokiu atlikimo sąvokos aiškinimu negalime sutikti, kadangi atlikimas yra savarankiškas intelektualinės nuosavybės objektas, išsiskiriantis tik jam būdingais bruožais. Taip pat reikia paminėti, kad atlikėjų teisės į jų atlikimus atsiranda kitu pagrindu, nei sukuriant išvestinį kūrinį. Atlikėjo teisės atsiranda nuo atlikimo momento, o išvestinis kūrinys nuo jo sukūrimo. Atlikimus laikyti išvestiniu kūrinium galėtume jei jų buvimas ir įgyvendinimas priklausytų nuo autorių teisių. Tačiau pagal dabartinį reglamentavimą gretutinės teisės nėra priklausomos nuo autoriaus teisių, jos yra greta autorių teisių. Trečia, atlikimas – tai savarankiškas gretutinių teisių objektas.

Pažymėtina, kad nė viename tarptautiniame, regioniniame teisės akte nėra įtvirtinta atlikimo sąvoka ar jam keliami apsaugos reikalavimai. Taip pat atlikimo samprata nėra apibrėžiama ir ATGTĮ. ATGTĮ 2 straipsnio 29 dalies nuostatose yra įtvirtinta viešo atlikimo samprata, kuri apibrėžta taip: „tai kūrinio vaidinimas, dainavimas, grojimas, deklamavimas, skaitymas, šokis ar kitas kūrinio viešo atlikimo būdas tiek tiesiogiai (gyvas atlikimas), tiek pasitelkus bet kokias priemones ar įrangą kokioje nors viešojoje vietoje, kur tuo pačiu metu dalyvauja arba gali dalyvauti neapibrėžta visuomenės narių grupė“. Iš šio apibrėžimo galime išskirti keletą atlikimui būdingų bruožų. Visų pirma, atlikimas tai veikla, susijusi su kūrinio atlikimu, išskiriant tokius kūrinio atlikimo būdus: vaidinimas, dainavimas, grojimas, šokis, skaitymas ar kitoks būdas. Antra, atlikimas gali būti gyvas ir kitokio pobūdžio (įrašytas), jei nebūtų viešas. Pabrėžtina, kad nors ATGTĮ nuostatose yra įtvirtinta tik viešo atlikimo samprata, tačiau tai nereiškia, kad tik viešam atlikimui suteikiama teisinė apsauga.

Atlikimo sampratos įtvirtinimo nebuvimas apunkina atlikimo teisinę apsaugą, kadangi tam, kad atlikėjo veikla būtų saugoma yra būtina ją pripažinti atlikimu. Yra veiklų, kurios susijusios su tam tikra asmens veikla ar pasirodymu, tačiau nėra laikoma atlikimais teisine prasme, pavyzdžiui, renginių vedimas, modelių pasirodymai. Taip pat nėra vienareikšmiško atsakymo, ar sportininkų veikla gali būti pripažinta atlikimu, kaip gretutinių teisių objektu. Manoma, kad atlikėjai negali būti pripažinti sportininkai ar renginių vedėjai, nes jie paprastai neatlieka literatūros, meno, mokslo, folkloro kūrinų ar cirko numerių, be to jų veikloje nepasireiškia kūrybingumas. Tačiau yra sporto šakų, kurios pripažįstamos atlikimais, tai dailusis čiuožimas, meninė gimnastika, dailusis jojimas, šokio aerobika ar kita. Taip pat kyla neaiškumų, kai atlikimą atlieka asmenys, kurie prisideda prie atlikimo. Pavyzdžiui Lietuvos ATGTĮ yra

---

²⁷ Vileita. Alfonsas. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras. Vilnius, 2000. P. 113-114.

įtvirtintas apibrėžtas asmenų ratas, kurie gali prisidėti prie atlikimo, tačiau kitoje valstybėje narėje, kaip Vokietijoje prisidėjimo prie atlikimo samprata aiškinama plačiai.

Norėdami apibrėžti atlikimo sampratą bei išskirti jam keliamus apsaugos reikalavimus, galime remtis tik kitų valstybių teisiniu reglamentavimu, teisės doktrina ir atlikimo sampratos apibrėžimą išvesti iš atlikėjo sąvokos ar kūrinio viešo atlikimo sampratos. Jungtinėje Karalystėje *atlikimas* suprantamas kaip dramos atlikimas, kuris apima ir šokį, ir pantomimą, muzikos atlikimas, literatūros kūrinių skaitymas ir deklamavimas, varjetė atlikimas ar panašus pasirodymas, kuris yra arba jei jis yra gyvas vieno ar kelių asmenų atlikimas.²⁸ Jungtinėje Karalystėje atlikimas yra saugomas, kai atitinka šias tris sąlygas: *pirma*, yra atlikėjui suteikiamos teisės į atlikimą, *antra*, atliekamas atlikimas turi būti gyvas, *trečia* – vieno ar kelių asmenų.²⁹ Pavyzdžiui, Olandijos Gretutinių teisių akto 1 str. (m) p. „atlikimas reiškia būtent kaip tokio (vieno specifinio, kuris atlieka tai) atlikėjo veiksmų visumą“.³⁰

Pagal ATGTĮ 2 straipsnį 2 dalį „Atlikėjas – aktorius, dainininkas, muzikantas, šokėjas, ar kitas asmuo, vaidinantis, dainuojantis, skaitantis, deklamuojantis, kitaip atliekantis literatūros, meno, folkloro kūrinius ar cirko numerius. Taigi, galime daryti logišką išvadą, kad atlikimu laikomas atlikėjo kūrinio atlikimas, susijęs su šiomis veiklomis: dainavimu, šokimu, deklamavimu, vaidinimu, skaitymu ar kitokiu literatūros, meno, folkloro, cirko numerio atlikimu.

Tačiau toks apibrėžimas nėra visiškai tinkamas. Kaip pavyzdžiui, teisės teorijoje yra pripažįstamas atlikėjiškas atlikėjo veiklos pobūdis³¹, kuris apibrėžiamas taip: „menininko (atlikėjo) kūrybinės veiklos rezultatas yra muzikos, dramos ir kitų kūrinių interpretacija“. ATGTĮ 2 straipsnio 2 dalyje nėra keliamas *menininko interpretavimo* reikalavimas, o įstatymas aiškiai orientuojasi tik į žmogaus veiksmis atliekamą kūrinių atlikimą tam tikrais būdais. Dėl šios priežasties ir esamo teisinio reglamentavimo nevienodumo, kadangi Vokietijos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 73 straipsnyje yra įtvirtintas meninis atlikėjo veiklos pobūdis, reikalinga išskirti atlikimui keliamus reikalavimus, kad jis būtų laikomas saugomu intelektinės nuosavybės objektu.

Atsižvelgiant į teisės aktus ir teisės doktriną, galime išskirti tokius atlikimui būdingus požymius:

Pirma, saugomų atlikimų sąrašas nėra baigtinis, nes atlikėjo veikla neapsiriboja vien įstatymo ar kitų teisės aktų išvardintais kūrinių atlikimo būdais. Analizuojant atlikėjo sąvokas tarptautinėse sutartyse ar regioniniuose teisės aktuose yra išskiriama, kad atlikėjas atlieka

²⁸ Jungtinės Karalystės 1988 m. autorių teisių įstatymo 180 (2) straipsnis.

²⁹ Ten pat.

³⁰ Netherlands Related Rights Act (1993) [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-09]. Prieiga per internetą: <<http://www.ivir.nl/legislation/intellectual-property/netherlands.html>>.

³¹ Morga, O. *International Protection of performers' Rights*. Oxford; Portland (Or.) Hart Publishing. 2002. P. 20, 24.

literatūros, meno, folkloro kūrinius ar cirko numerius. Nors atlikimas yra susietas su šiomis veiklos sritimis, tačiau taikant analogiją autorių teisei, atlikimų ratas plečiasi, atsižvelgiant į kūrinių įvairovės plėtrą, kuri yra susijusi su šiuolaikine originalumo samprata. Dabar beveik kiekvienas asmens individualus intelektinės veiklos rezultatas gali būti pripažintas intelektinės nuosavybės objektu. Galime daryti išvadą, kad saugomų atlikimų sąrašas, kaip ir kūrinių, yra neišsemiamas.³² Tačiau, reikia pažymėti, kad atlikimų teisinė apsauga nėra priklausoma nuo to, ar kūrinys yra saugomas pagal autorių teisę. Atlikimas yra folkloro kūrinio ar cirko numerio atlikimas, kuris nėra autorių teisės saugomas objektas.

Antra, atlikimui būdingas asmeninis pobūdis. Tai reiškia, kad atlikimas visuomet pasireiškia per atlikėjo asmenį, individualiu jo meniniu įnašu. Atlikėjas atlikdamas meninę veiklą savo atlikimui suteikia tam tikrą kūrybinę prasmę ir tai yra jo savarankiškas kūrybinis veiklos rezultatas. Galime paminėti ir Romos konvencijoje įtvirtintą atlikėjo sąvoką, kuri atskleidžia atlikimui keliamą reikalavimą, jog atlikimas turi būti asmeninis.³³ Atlikimu negali būti pripažįstamas objektas, kuris yra kompiuterinės programos ar technologijų pagalba gaunamas produktas.³⁴ Atkreiptinas dėmesys, kad asmeninis pobūdis panašiai suprantamas, kaip ir autorių teisėje. Taigi, atlikimui keliamas asmeninio pobūdžio reikalavimas yra visiškai priimtina pozicija, nes kitu atveju atlikėjams nebūtų galima suteikti asmeninių neturtinių teisių į atlikimus.

Trečia, tarptautiniuose, regioniniuose bei Lietuvos teisės aktuose atlikimui nėra keliamas originalumo reikalavimas, tačiau reikia pažymėti, kad teisinis reguliavimas reikalauja taikyti jį. Atkreiptinas dėmesys, kad kūrybiškumas ar originalumas suprantamas kiek kitaip nei autorių teisėje. Teisės teorijoje vartojama sąvoka meninis atlikėjo indėlis į atlikimą, nepaisant jo lygio ir kokybės. Atlikėjas deklamuodamas, skaitydamas ar šokdamas, turi tai atlikti kūrybiškai. Ypač tai svarbu, kai atlikėjas atlieka autoriaus kūrinį. Šiuo atveju atlikimui keliamas kūrinio meninio interpretavimo reikalavimas. Pagal Prancūzijos teisės doktriną, atlikimui reikalinga originali išraiška, kuri reiškia, kad atlikėjas balsu arba gestais dalyvauja scenos veiksmo ir tai rodo jo asmeninę interpretaciją.³⁵ Interpretuoti reiškia atskleisti kūrinio esmę. Kiekvienas menininkas savaip originaliai interpretuoja kūrinį, suteikdamas tam kūriniai savitumo, išryškindamas kūrinio charakterį, nuotaiką, manierą.³⁶ Įtvirtinti originalumo reikalavimą atlikimui reikalauja ne pagrindinių atlikėjų veikla. Kyla klausimas, ar orkestro dirigento bei

³²Birštonas, R., Matulevičienė, N. J., Usonienė. J. Atlikėjo samprata intelektinės nuosavybės ir mokesčių bei valstybinio socialinio draudimo įstatymuose. Socialinių mokslų studijos. Mokslo darbai. 2011, Nr. 3 (1) P. 235.

³³ „atlikėjai“ reiškia aktorius, dainininkus, muzikantus, šokėjus ir kitus asmenis, kurie vaidina, dainuoja, skaito, deklamuoja, atlieka arba kokiu nors kitu būdu dalyvauja atliekant literatūros ar meno kūrinių“.

³⁴ Morgan, O. *International Protection of performers' Rights*. Oxford; Portland (Or.)Hart Publishing. 2002. P. 24.

³⁵Birštonas, R., Matulevičienė, N. J., Usonienė. J. Atlikėjo samprata intelektinės nuosavybės ir mokesčių bei valstybinio socialinio draudimo įstatymuose. Socialinių mokslų studijos. Mokslo darbai. 2011, Nr. 3 (1) P. 237.

³⁶Birštonas R., Klimkevičiūtė D., Matulevičienė N.J., Mickienė L., Usonienė J. Intelektinės nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2010. P. 198.

antraplaniai vaidmens aktoriams atliekamai veiklai suteikti teisinę apsaugą. Atlikimai, kuriuos atlieka pagalbiniai atlikėjai nėra pripažįstami intelektinės nuosavybės objektu, kadangi, jie atlieka techninius, pagalbinius vaidmenis ir jų asmenybė nėra išreiškiama atlikime, t.y. jų atliekama veikla nėra originali bei asmeninio pobūdžio. Tai pat juos galima pakeisti kito atlikėjo atlikimu.³⁷

Originalumo reikalavimą pagrindžia ir gramatinis metodo taikymas. Analizuojant teisės aktus, matyti, kad atlikimas būtų saugomas neužtenka vien atlikti kūrinį, t.y. perskaityti jį. Reikalinga atskleisti kūrinio nuotaiką, emociją. Tai puikiai atskleidžia teisės šaltiniuose vartojama sąvoka „deklamavimas“, kuri parodo, kad atlikėjo veikla pasireiškia per interpretavimą. Vokietijos ATGTĮ 73 straipsnyje vartojama sąvoka „meninis prisidėjimas“ būdinga ne tik asmenims, kurie prisideda prie kūrinio atlikimo, bet ir bet kokiam tiesiogiai asmens atliekamam atlikimui.³⁸

Taigi, originalumo reikalavimas yra reikšmingas nustatant atlikimo teisinę sąvoką.

Ketvirta, atlikimas turi būti išreikštas objektyvia forma. Vien atlikėjo kūrinio interpretacija esanti kaip idėja negali būti saugoma remiantis idėjų nesaugojimo principu. Atlikimas turi būti pasiekiamas bei prieinamas kitiems asmenims, o ne tik egzistuoti atlikėjo mintyse.³⁹ Taigi, atlikimas turi būti girdimas, matomas arba ir matomas, ir girdimas.⁴⁰ Teisinė apsauga suteikiama gyviems atlikimams ir atlikimo įrašams, užfiksuotiems materialioje laikmenoje.

Pažymėtina, kad yra prieštaringų nuomonių dėl atlikimo apibrėžimo reikalingumo. Teisinėje literatūroje nurodoma, kad nereikalinga atlikimo sampratą apibrėžti ir ją įtvirtinti teisės aktuose.⁴¹ Viena iš priežasčių, kad atlikimas yra saugomas nepriklausomai nuo aukščiau nurodytų požymių. Antra, jo samprata glaudžiai siejasi su atlikėjo sąvokos apibrėžimu, todėl nėra tikslinga įstatyme nustatyti du panašius teisinius apibrėžimus. Romos konvencijos komentare teigiama, kad atlikimo samprata apima atlikėjo, kaip tokio veiklą bei tai, kad atlikimas suprantamas bendrąja prasme, t.y. skaitymas, vaidinimas.⁴²

Apibendrinant galima teigti, kad atlikimas dažniausiai apibrėžiamas kaip atlikėjo (išimtinai fizinio asmens) atliekama asmeninė veikla. Atlikimui nėra keliami formalūs reikalavimai, kurie būtų įtvirtinti teisės aktuose, o vienintelis teorijoje išskiriamas atlikimą identifikuojantis požymis yra bet kurios rūšies kūrinio atlikimas įvairiais būdais, kurį atliekant

---

³⁷ Birštonas, R., Matulevičienė, N. J., Usonienė, J. Atlikėjo samprata intelektinės nuosavybės ir mokesčių bei valstybinio socialinio draudimo įstatymuose. Socialinių mokslų studijos. Mokslo darbai. 2011, Nr. 3 (1) P. 237.

³⁸ Mizaras V. Autorių teisė. II tomas. Vilnius: Justitia, 2009.

³⁹ Morgan, O. *International Protection of performers' Rights*. Oxford; Portland (Or.)Hart Publishing. 2002. P. 24.

⁴⁰ Birštonas, R., Matulevičienė, N. J., Usonienė, J. Atlikėjo samprata intelektinės nuosavybės ir mokesčių bei valstybinio socialinio draudimo įstatymuose. Socialinių mokslų studijos. Mokslo darbai. 2011, Nr. 3 (1) P. 235.

⁴¹ Morgan, O. *International Protection of performers' Rights*. Oxford; Portland (Or.)Hart Publishing. 2002. P. 29.

⁴² Autorių kolektyvas. Romos konvencijos ir fonogramų konvencijos komentarai. Vilnius: Phare, 2002. P. 23.

turi atsispindėti atlikėjo meninis indėlis (kūrinio interpretacija). Galima tokia atlikimo samprata – tai atlikėjo asmeniškai atliekamas originalus kūrinio atlikimas, susijęs su literatūros, mokslo, meno ar kita sritimi, dainavimas, muzikos atlikimas, šokis, skaitymas, deklamavimas, folkloras ar cirko numeris.

1.5.1. Atlikimo ir kūrinio santykis

Autorių teisėms ir gretutinėms teisėms būdingas koegzistavimo principas. Šio principo dėka, galime šias dvi teises skirti į du atskirus teisės institutas. Atlikėjų teisė atskiriama nuo autorių teisės, kadangi atsiranda skirtingais pagrindais, atlikėjų teisės gali būti savarankiškai įgyvendinamos ir ginamos bei suteikiamos į skirtingą apsaugos objektą.⁴³ Atlikimą yra sunku atskirti nuo autorių teisės objekto, nes, kaip jau buvo minėta, atlikėjas dažniausiai atlieka autoriaus kūrinį įvairiais būdais. Kaip dr. prof. V. Mizaras teigia, atlikimas yra kūrybos realizavimo veikla, todėl pasitaiko praktikoje situacijų, kai atlikėjas atlikdamas autoriaus kūrinį ir norėdamas jį įrašyti, turi gauti kūrinio savininko sutikimą. Vien atlikėjo sutikimo neužtenka, kad kūrinio atlikimas būtų įrašytas ir šio atlikimo įrašas transliuojamas per televiziją. Tokia situacija gali riboti atlikėjų turimų teisių įgyvendinimą Muzikos kūrinio autoriai, jo kūrinį atlikus atlikėjams, neįgyja teisių į atlikimą ir atvirkščiai, atlikėjai neįgyja teisių į autoriaus kūrinį. Žinoma, jei kūrinio autorius ir atlikėjas yra tas pats asmuo, tai jis turės ir autoriaus, ir atlikėjo teises.

Kaip matyti iš praktinės situacijos pavyzdžio, atlikimo ir kūrinio santykio nustatymas yra reikšmingas. Visų pirma, atlikimų teisinė apsauga gali būti tinkamai įgyvendinama, kai taikomos teisingos įstatymo nuostatos. Norint žinoti, kokiomis teisės aktų nuostatomis reikia remtis, būtina atskirti, kokio saugomo objekto pagrindu (kūrinio ar atlikimo) formuojasi teisiniai santykiai.⁴⁴ Antra, kad nebūtų be reikalo ribojamas atlikėjo teisių į atlikimą praktinis įgyvendinimas.

Atsižvelgiant į tai, išskiriami atlikimo ir kūrinio skirtumai bei panašumai.

Teisės teorijoje nurodomi tokie atlikimo ir kūrinio *panašumai*:

1. Kūriniui ir atlikimui nėra taikomas formalumo principas. Abu šie objektai turi atitikti originalumo reikalavimą, kad būtų pripažinti intelektinės nuosavybės objektais ir dalyvauti teisiniuose santykiuose.

⁴³ Mizaras. V. Monografija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P. 30.

⁴⁴ Ramūnas. Birštonas. Nijolė Janina Matulevičienė. Jūratė Usonienė. Atlikėjo samprata intelektinės nuosavybės ir mokesčių bei valstybinio socialinio draudimo įstatymuose. Socialinių mokslų studijos. Mokslo darbai. 2011, Nr. 3 (1) P. 239.

2. Saugomų atlikimų sąrašas yra panašus į kūrinių. Būtent nuo autorių teisių objektų išraiškos formų atsiradimo plečiasi ir atlikimų ratas. Tačiau atlikimų sąvoka yra platesnė, nes atlikėjai atlieka ir autorių teisės nesaugomus objektus.

Atlikimo ir kūrinių *skirtumai*:

1. Atlikimų teisei apsaugai būdingas *numerus clausus* principas, kuris reiškia, kad negalima išplėsti apsaugos daugiau, negu reglamentuojama įstatymu. Pažymėtina, kad atlikėjų turtinės teisės į atlikimus yra siauresnio turinio. Atlikėjams suteikiamos teisės į atlikimus, kurios aiškiai numatytos įstatyme.⁴⁵

2. Skiriasi autorių turtinių teisių į kūrinius ir atlikėjų turtinių teisių į atlikimus apsaugos terminai – autorių teisės galioja visą autoriaus gyvenimo laikotarpį ir 70 metų po autoriaus mirties, o atlikėjo turtinės teisės, priėmus naująją Europos Sąjungos direktyvą 70 metų po atlikimo, arba jei atlikimas buvo teisėtai išleistas ar viešai paskelbtas, nuo to momento. Nors atlikėjo turtinių teisių apsaugos galiojimo terminas yra pailgintas, tačiau skirtingai nei autoriams, apsauga nėra suteikiama visą atlikėjo gyvenimo laikotarpį ir po jo mirties.

3. Pažymėtina, kad skiriasi ir apribojimų taikymo teisinis reglamentavimas. Autorių teisėje yra platus ir išsamus jų teisių apribojimų atvejų sąrašas. O gretutinių teisių apribojimai yra siauresnės apimties ir kitokio pobūdžio, pvz.: ATGTĮ 58 straipsnio 1 dalies 12 punkte įvardintas apribojimas, kuriame teigiama, kad atlikimo panaudojimas yra teisėtas, kai tai atliekama dėl įrangos demonstravimo ar taisymo.

4. Teisinis apsaugos reikalavimas – kūriniui keliami platesni reikalavimai, kurie yra įtvirtinti teisės aktuose, kad autoriaus veiklos rezultatas turi būti originalus literatūros, meno mokslo kūrinys išreikštas objektyvia forma. Atlikimų atveju abstrakčiai nurodoma, kad saugomas kūrinių atlikimas, kuriam teisės aktai nekelia tiesioginių teisinės apsaugos reikalavimų, o taikomos apsaugos sąlygos netiesiogiai išplaukia iš atlikėjo sampratos.

5. Atlikėjų ir autorių suteikiamų teisių pobūdis. Autoriams suteikiamos išimtinės teisės daugelyje kūrinių panaudojimo sričių, o atlikėjams Romos konvencijoje nebuvo suteikta išimtinių teisių, tik vėliau plėtojant atlikėjų ir kitų gretutinės teisės subjektų teisinį reguliavimą, atlikėjams išimtinės teisės buvo suteiktos, kurios įtvirtintos ATGTĮ 53 straipsnio 1 – 2 dalyse.

6. Atskiras kolektyvinis administravimas. Atlikėjų teises į atlikimus administruoja Lietuvos gretutinių teisių apsaugos asociacija (toliau – AGATA), o autorių teises Lietuvos autorių teisių gynimo asociacija (toliau - LATGA-A).

Apibendrinant galime teigti, kad kūrinių ir atlikimo samprata yra dvi savarankiškos intelektinės nuosavybės kategorijos. Tačiau nereikia pamiršti ir šių intelektinės nuosavybės objektų sąveikos, kuri ypač pasireiškia atlikėjo ir autoriaus turimų teisių įgyvendinime. Teisėtas

---

⁴⁵Mizaras. V. Monografija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P 34.

atlikimų įgyvendinimas yra susijęs su teisėtu autorių teisių įgyvendinimu. Atlikėjai norėdami realizuoti ir naudoti savo veikloje kūrinius, gali tai daryti tik turėdami autoriaus leidimą ir mokėdami atlyginimą.

Prof. dr. V. Mizaro nuomone, atlikimo ir kūrinio santykio dilemą padeda spręsti koegzistavimo principas, taip pat įtvirtinta autorių teisių pirmumo taisyklė, kad atlikėjai atlikdami kūrinius negali pažeisti autorių teisių, taip suteikiant viršenybę autorių teisės taikymui. Taip pat šią problemą padeda išspręsti įstatyme numatytos autorių turtinių teisių perdavimo prezumcijos.

Galime daryti išvadą, kad atlikimas yra savarankiškas gretutinių teisių objektas, kuris skiriasi nuo kūrinio tik jam būdingomis savybėmis. Atlikimas taip pat skiriasi ir nuo kitų gretutinių teisių objektų (fonogramos, transliacijos), nes vieni gretutinių teisių subjektai norėdami naudoti atlikimą, turi gauti atlikėjo leidimą ir mokėti atlyginimą.

II. ATLIKĖJŲ TEISĖS

Atlikėjo sąvoka bendriausia prasme yra labai plati, apimanti asmenis, kurie atlieka tam tikrą kūrinį ar dalyvauja tokiaame atlikime. Atlikėjai – tai gretutinių teisių subjektai, kurių veikloje būdingas jų individualios technikos, asmenybės, interpretavimo, talento ar kūrybos originalumo buvimas. Atlikėjai, skirtingai nuo kitų gretutinių teisių subjektų, turi ne tik turtines teises, bet ir asmenines neturtines teises, leidžiančias atlikėjui apsaugoti savo garbę ir reputaciją. ATGTĮ 2 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta atlikėjo sąvoka yra harmonizuota tarptautinių sutarčių ir Europos bendrijos teisės aktu. Panagrinėjus atskirų valstybių įstatymus, galime rasti platesnių ar siauresnių atlikėjo sąvokos apibrėžimų. Pagal Lenkijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą atlikėjais laikomi aktoriai, skaitovai, dirigentai, instrumentalistai, dainininkai, šokėjai, mimai, taip pat kiti asmenys, kurie įdeda kūrybinį indėlį.⁴⁶ Vokietijos teisėje atlikėjo sąvoka reglamentuojama plačiai, priskiriant ir tuos atlikėjus, kurie dalyvauja atlikime.⁴⁷ Prancūzijos teisinis reglamentavimas išsiskiria tuo, kad atlikėju nelaikomas asmuo, kuris atlikime dalyvauja dėl profesinių reikmių.⁴⁸ Romos konvencijoje atlikėjo sąvoka apribojama tuo, kas yra laikoma literatūros ir meno kūriniais. Nurodoma, kad būtina sąlyga yra atlikti kūrinį.

Lietuvos ATGTĮ yra numatytas nebaigtinis asmenų, kurie gali būti pripažinti atlikėjais, sąrašas, tačiau tiksliai įtvirtinant asmenis, kurie savo veiksmais prisideda prie atlikimo (ansamblio, choro ar orkestro vadovas ir dirigentas), skirtingai nei Vokietijoje. Svarbu atkreipti dėmesį, jog įstatyme atlikėjui nėra keliami specialūs profesionalumo, originalumo ar interpretavimo reikalavimai, išskyrus atlikėjo asmeninį įnašą atliekant kūrinį.⁴⁹ Pažymėtina, kad atlikėju gali būti tik fizinis asmuo, kadangi jam suteikiamos asmeninės neturtinės teisės. Pažymėtina, jog tokios pozicijos taip pat laikosi ir teismų praktika. Lietuvos Aukščiausiasis teismas vienoje iš nutarčių yra pažymėjęs, jog tiek tarptautinė teisė, tiek ir Lietuvos vidaus teisė esminiu atlikėjo, kaip gretutinių teisių subjekto, požymiu pripažįsta tam tikro literatūros ar meno kūrinio atlikimą, t.y. kūrybinę veiklą, kurios metu kūrybiškai perteikiamas literatūros ar meno kūrinio turinys, jo esmė, idėja ir panašiai.⁵⁰ Tačiau pažymėtina, jog teismų praktikoje dėl atlikėjo statuso pasitaiko tam tikrų neaiškumų, pavyzdžiui Vilniaus apygardos teismas vienoje iš nutarčių pažymėjo, jog asmuo, spektaklyje dalyvaujantis kaip orkestro koncertmeisteris bei grojantis solo smuiku neatitinka ATGTĮ 2 straipsnio 2 dalies, todėl nepriskirtinas prie atlikėjų ir nelaikytinas

⁴⁶ 1994 m. vasario 4 d. Lenkijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 85 str. 2 dalis.

⁴⁷ Vokietijos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 73 str. „atlikėjas yra tas, kuris skaito (deklamuoja) ar atlieka scenoje kūrinį arba meniniu įnašu prisideda prie kūrinio atlikimo“.

⁴⁸ Prancūzijos intelektualinės nuosavybės kodekso 212-1 str. „atlikėjas yra asmuo, kuris vaidina, dainuoja, skaito, deklamuoja, groja ar kitaip atlieka literatūros ar meno kūrinį, varjetė, cirko ar marionečių numerį, išskyrus pagalbinius atlikėjus, kurie tokiais laikomi remiantis profesiniais papročiais.“

⁴⁹ Mizaras. V. monografija „Autorių teisė II tomas. Vilnius: Justitia, 2009. P. 50.

⁵⁰ 2002 m. vasario 12 d. LAT CBS nutartis civilinėje byloje L.K.v. G.B, UAB „Julvita“, Nr. 3K-7-437.

savarankišku gretutinių teisių subjektu.⁵¹ Autorės nuomone, vien tai, jog asmuo groja spektaklyje solo smuiku atskleidžia jo kaip atlikėjo statusą („muzikantas, atliekantis literatūros ar meno kūrinį“). Nepaisant nustatyto repertuaro, kurio privalu laikytis, kiekvieno muzikanto atlikimas skiriasi savo variacija, išraiška, todėl nėra pagrindo manyti, jog toks muzikantas nėra atlikėjas.

Pažymėtina, kad atlikėjas ir jo atlikimas yra vienas nuo kito neatsiejamos teisinės kategorijos. Atlikėjas turėdamas įstatymo jam suteikiamas asmenines neturtines ir išimtinės turtines teises gali užtikrinti tinkamą atlikimų apsaugą, o tinkamas atlikimų panaudojimas, garantuoti atlikėjams ekonominės naudos gavimą. Tačiau analizuojant dabartinį teisinį reguliavimą, galime išskirti tam tikras šių teisių problemas, kurios mažina tinkamą atlikimų teisinę apsaugą. Todėl darbe bus nagrinėjamos atlikėjų teisės, kaip svarbus teisinis įrankis garantuoti atlikimo teisinę apsaugą.

2.1. Atlikėjų asmeninės neturtinės teisės ir jų apsaugos terminai

Atlikėjų asmeninės neturtinės teisės įtvirtintos ATGTĮ 52 straipsnyje ir suteikiamos todėl, kad atlikėjas atlikdamas atlikimą išreiškia savo individualumą ir atlikimas atliekamas išimtinai fizinio asmens. Romos konvencijoje atlikėjų neturtinės teisės nebuvo numatytos. Šios konvencijos 11 straipsnio 4 dalis numatė ribotą atlikėjo teisę į vardą. Pirmą kartą šios teisės buvo numatytos PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 5 straipsnyje. Tai skatino padaryti galimybę skaitmeniniu būdu iškraipyti įrašytus atlikimus. „Ekspertai pripažino skaitmeninių technologijų grėsmę atlikimų neliečiamybei ir atlikėjo reputacijai.“⁵² Atkreiptinas dėmesys į tai, kad asmeninių neturtinių teisių apsauga pagal ATGTĮ reglamentuojama plačiau nei PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje, nes apsauga šioje sutartyje suteikiama tik garsiniams atlikimams. Lietuvoje pirmą kartą atlikėjų asmeninės neturtinės teisės buvo paminėtos 1994 m. birželio 11 d., kai įsigaliojo 1964 m. CK pakeitimų ir papildymų įstatymas. Tačiau šiame įstatyme nebuvo numatyta atlikėjo teisė į atlikimo neliečiamybę.

Atlikėjo asmeninės neturtinės teisės neperduodamos kitiems asmenims bei jos saugomos neterminuotai kaip ir autorių asmeninių neturtinių teisių atžvilgiu. Po atlikėjo mirties asmeninės neturtinės teisės saugomos ATGTĮ 49 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.⁵³ Atlikėjai, nepaisant jų išimtinių turtinių teisių, net ir tuo atveju, kai turtinės teisės perduotos kitiems asmenims, turi asmenines neturtines teises į savo tiesioginį (gyvą) atlikimą ar į atlikimo įrašą.

---

⁵¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2003-05-12 nutartis civilinėje byloje A.D. v. Teatras, Nr. 2A-182.

⁵² V. Mizaras monografija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P. 52.

⁵³ Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 52 straipsnio 2 dalis.

Atlikėjų neturtinių teisių klausimas nekelia teisinio reglamentavimo problemų, todėl bus aptariamas šiame darbe trumpai. Tai patvirtina, kad Lietuvoje nėra nagrinėta teisminių ginčų dėl atlikėjų asmeninių neturtinių teisių gynimo.⁵⁴

2.1.1. Teisė į atlikėjo vardą

Atlikėjas turi teisę reikalauti, kad naudojant atlikimą ar jo įrašą jis būtų įvardytas kaip atlikėjas. Teisė į atlikėjo vardo nurodymą gali būti ribojama, dėl kolektyvinio atlikimo, atitinkamo atlikimo naudojimo papročių ir nusistovėjusios praktikos. Atlikėjų neturtinės teisės yra asmeninės, ir jos suteikiamos ne kolektyvui, o kiekvienam atlikėjui atskirai, nes saugoma teisė į atlikimą, o ne atlikimas.

Norint išvengti neaiškumų taikant įstatymo nuostatas dėl kolektyvinio atlikimo, geriausia būtų nurodyti, kad atlikėjo teisė į vardą, kuri apima ir autorystės teisę, būtų pervadinta į teisė į atlikėjo pripažinimą, nes ne visi atlikėjai gali turėti autorystės teisę. Žinoma yra tokių atlikėjų, kurie atlieka savo sukurtą atlikimą, todėl nori įgyvendinti teisę į atlikėjo vardą ir autorystės teisę.

ATGTĮ galėtų būti įteisinta tokia nuostata, kuri įtvirtinta PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 5 straipsnio 1 dalyje, kad atlikėjo teisė į jo vardo nurodymą su ribojimo išimtimi: naudojant atlikimą gali būti nenurodomas atlikėjo vardas, jei tai pateisina nusistovėjusi atlikimo naudojimo praktika ar papročiai tam tikroje srityje ar toks šios asmeninės teisės įgyvendinimas prieštarautų proporcingumo principui.⁵⁵

2.1.2. Teisė į atlikimo neliečiamybę

Teisė į atlikimo neliečiamybę – tai atlikėjo teisė prieštarauti bet kokiam jo atlikimo ar jo įrašo iškraipymui ar kitokiam pakeitimui, ar atlikėjo garbei ir reputacijai galinčio padaryti žalos bet kokio kito kėsintis į atlikimą ar jo įrašą. Pažymėtina, kad ši nuostata analogiška atoriaus asmeninei neturtinei teisei į kūrinio neliečiamybę.

Visoks atlikimo vientisumo iškraipymas ar kitoks kėsintis į jį, pažeidžiantis ar galintis pažeisti atlikėjo garbę ar reputaciją, yra atlikėjo teisės į atlikimo neliečiamybę pažeidimas. Toks veiksmas turi būti objektyviai įrodomas, tiesiogiai pažeidžiantis ar netiesiogiai kenkiantis – pasikėsintis į šią teisę.

Tiesioginis - reiškia fizinį poveikį darantis atlikimo vientisumui veiksmas. Tai gali įvykti tada, kai gyvai atliekant kūrinį, nekokybiškai veikia mikrofonai ar kita techninė įranga,

---

⁵⁴ Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje. Jurisprudencija, 2011, Nr. 18 (3). P. 996.

⁵⁵ Mizaras. V. Monografija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P. 57.

taip pat tada, kai techniškai padaromas nekokybiškas atlikimo įrašas. Šie veiksmai turi klausytojui sukelti objektyvų abejojimą interpretavimo kokybe. Neužtenka vien blogų technologinių savybių. Netiesioginis veiksmas reiškia, kad iškraipymas padaromas ne fiziniu būdu, neatliekama jokia intervencija, tačiau atlikimas pateikiamas kitame kontekste ar susiejamas su tokiais aplinkybėmis ar objektais, kurie kenkia atlikėjo garbei ir reputacijai. Pvz. reklamos kompanija.

Atlikėjo garbės ir orumo pažeidimas nustatomas pagal individualias bylos aplinkybes, įvertinant visus reikšmingus faktus. Svarbu nepamiršti ir įvertinti autoriaus teisių į kūrinio neliečiamybę.⁵⁶

Apibendrinant, galime teigti, kad atlikėjų asmeninių neturtinių teisių reglamentavimas yra pakankamas ir atitinka autorių asmeninėms neturtinėms teisėms taikomas nuostatas.

2.2. Atlikėjų turtinės teisės

Atlikėjų turtinės teisės reglamentuojamos ATGTĮ 53 straipsnyje. Atlikėjų turtinių teisių esmė yra atlikėjo išimtinė teisė naudoti atlikimą ir gauti pajamų iš jo naudojimo.⁵⁷ Aptariant atlikėjų turtines teises pastebima keletas joms būdingų bruožų. Pirma, atlikėjai turi dviejų rūšių turtines teises: pirmoji suteikiamų teisių atlikėjams grupė yra išimtinio pobūdžio teisės, antroji grupė – teisė gauti atlyginimą už jų kūrybos veiklos rezultato naudojimą.⁵⁸ Antra, atlikėjams suteikiamos tik tos turtinės teisės, kurios yra įtvirtinto ATGTĮ. Trečia, atlikėjų turtinių teisių turinys yra tarptautinių sutarčių ir Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų įgyvendinimo rezultatas. Ketvirta, nereikėtų atlikėjų turtinių teisių sąvokų tapatinti su autorių, nes skiriasi šių teisių turinys, pvz.: atlikėjų turtinių teisių grupei priklauso įrašymo teisė, kurios autoriai neturi, taip pat viešo paskelbimo teisė suprantama kitaip.

Romos konvencijos 7 straipsnyje atlikėjų turimos teisės įvardijamos kaip “ypatingos teisės”, tačiau šios sąvokos nereikėtų painioti su išimtinumu, nes Romos konvencija atlikėjams nesuteikė išimtinių teisių. Šiame Romos konvencijos straipsnyje atlikėjui suteikiama apsauga apėmė tik galimybę uždrausti tam tikrus veiksmus. Atlikėjams buvo suteikiamos tam tikros galimybės užtikrinti savo teisinę poziciją atlikimų atžvilgiu reikalaujant taikyti sankcijas, kai neteisėtai naudojamos jų veiklos rezultatu. Romos konvencijoje atlikėjams nebuvo įtvirtinta galimybė įgyvendinti savo turimas teises sudarant licencines sutartis ir gauti atlyginimą už jų atlikimų naudojimą. Romos konvencijos komentare nusakomos priežastys, kodėl atlikėjams nebuvo suteikiamos išimtinės turtinės teisės. Viena iš priežasčių, kad kas kart prašant atlikėjo

---

⁵⁶ Ten pat. P. 59.

⁵⁷ Usonienė. Jūratė. Monografija „Autorių teisių perdavimo ypatybės“. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008. P. 64.

⁵⁸ Turtinės teisės – tai suteikimas atlikėjui disponuoti savo atlikimo įrašais, gaunant pajamų.

leidimo arba dėl pavojaus, kad bet kuriuo metu gali būti uždrausta naudoti atlikimą, taptų neįmanoma juos naudoti, arba padidėtų jų panaudojimo kaina. Būta nuomonių, kad tai stabdytų kultūros plėtrą, o garso įrašų ir transliavimo srityje kiltų sumaištis. Autorė, su šiais argumentais nenorėtų sutikti, nes po 35 metų, kai atlikėjams buvo suteiktos išimtinės teisės PINO Atlikimų ir fonogramų sutartimi ir pagal ATGTĮ, matome, kad tai netrukdo atlikėjų kūrybinės veiklos rezultatai naudoti kitiems gretutinių teisių subjektams. Taip pat reikėtų pažymėti, kad išimtinių teisių suteikimas, netrukdo autorių teisių įgyvendinimui, tai svarbu tiems, kurie mano, kad autorių teisės dėl to nukenčia. Taip, atlikimo panaudojimas yra sąlygojimas autoriaus teisių, tačiau, kaip buvo minėta aukščiau, autorius neįgyja atlikėjo teisių į atlikimą. Suteikti išimtinės teisės atlikėjams priešinosi ne tik autoriai, bet ir transliuojančiosios organizacijos, fonogramų gamintojai, todėl tokia pat teisinė pozicija dėl atlikėjų neišimtinių teisių įtvirtinama ir TRIPS sutarties 14 straipsnio 1 dalyje.

Taigi, pirmoji universali tarptautinė konvencija ir TRIPS sutartis, reglamentuojančios atlikėjų apsaugą, apsiribojo tik tam tikrų atlikėjo teisių išvardinimu, kurių naudojimui reikalingas atlikėjo leidimas, tačiau nesuteikiant atlikėjo teisėms išimtinio pobūdžio, dėl to neužtikrinant tinkamos tarptautinės apsaugos atlikimams. Tiesa, Romos konvencijos komentare paminėta, kad ši konvencija užtikrina tik minimalią apsaugą, todėl nacionalinių įstatymų leidėjai gali tas ribas išplėsti, taip suteikiant galimybę patiems pasirinkti apsaugos lygį.

Lietuvos ATGTĮ 53 straipsnio 1 ir 2 dalyje yra įtvirtintos 5 (penkios) išimtinės turtinės teisės atlikėjui leisti arba uždrausti tam tikrus veiksmus su jų intelektualinės nuosavybės objektu. Išimtinė teisė paprastai suprantama, kaip suteikianti galimybę jos turėtojui, visų pirma leisti naudotis teisėmis kitiems asmenims arba pačiam jomis naudotis (pozityvus teisės pobūdis), o taip pat galimybę drausti kitiems naudotis saugomomis teisėmis (negatyvusis pobūdis).

Atkreiptinas dėmesys, kad atlikėjų išimtinės teisės nėra suteikiamos atlikimams, kurie yra radijo ar televizijos laida. Taip pat paminėtina, kad ne visos atlikėjų turtinės teisės yra išimtinio pobūdžio. ATGTĮ yra numatyti atvejai, kuomet atlikėjui už jų teisės naudojimo būdus mokamas atlyginimas, kaip jau buvo paminėta šio skyriaus pradžioje, pakeičiant išimtinę teisę į teisę gauti atlyginimą, pvz.: už fonogramos įrašo nuomą.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad Lietuvos ATGTĮ reglamentuojamas platus spektras išimtinių turtinių teisių bei teisės į atlyginimą sąrašas, tačiau praktikoje atlikėjai sunkiai įgyvendina kai kurias turtines teises ir iš atlikimų panaudojimo būdų negauna ekonominės naudos bei neužtikrina jų teisinės apsaugos. Šį teiginį pagrindžia AGATA skelbiamose ataskaitose⁵⁹ pateikti duomenys.⁶⁰ Šiose ataskaitose pranešama, kad atlikėjai tam tikrų turtinių

---

⁵⁹ 2009 m. Lietuvos gretutinių teisių asociacijos veiklos ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-03]. Prieiga per internetą:< http://www.agata.lt/wp-content/uploads/2010/04/Ataskaita_web.pdf> .

teisių nekontroliuoja bei jų faktiškai neįgyvendina ir dėl to negauna pajamų. Žinoma svarbiausia priežastis, trukdanti garantuoti atlikėjams ir jų atlikimas teisinę apsaugą yra sutarčių sudarymas su atlikimo įrašų naudotojais. Todėl vien išimtinių teisių suteikimas atlikėjams negarantuoja visiškos teisinės apsaugos. Reikia įstatyme įtvirtinti ir šių teisių naudojimo sąlygas bei sustiprinti individualų šių teisių įgyvendinimą.

2.2.1. Neįrašyto (neužfiksuoto) atlikimo įrašymo teisė

ATGTĮ 53 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatyta atlikėjo išimtinė turtinė teisė į atlikimo įrašymą. Ši teisė taip pat įtvirtinta ir tarptautinėse sutartyse. Teisė įrašyti dar niekur neužfiksuotą atlikimą yra labai svarbi teisė atlikėjui. Pirma, kad ši teisė yra tiesiogiai susijusi su atlikėjo asmeniu ir jo atliekama veikla, kuri turi reikšmės atlikėjo asmeninėms neturtinėms teisėms. Tik nuo atlikėjo sprendimo priklauso, ar jis nori pirmą kartą įrašyti savo atlikimą. Antra, svarbu jo turtinių interesų apsaugai. Gali būti tokių situacijų, kai atlikimas koncertų salėje ar kitoje viešoje auditorijoje bus įrašytas be atlikėjo leidimo, nemokant atlyginimo ir pažeidžiant ekonominius atlikėjo interesus. Trečia, be šios teisės neįmanoma įgyvendinti ir kitų atlikėjo turtinių teisių, pvz.: transliacijos, retransliacijos teisių.

Atlikimo įrašymas tai pirmasis įstatymo saugomo atlikimo fiksavimas kokioje nors vaizdo ar garso laikmenoje. Neįrašyto atlikimo įrašymas (ang. – fixation) kitaip dar vadinama fiksacija. Romos konvencijos komentare yra nurodyta fiksacijos sąvoka – tai garsų, vaizdų arba garsų ir vaizdų įrašymas į materialią laikmeną, pakankamai ilgalaikę ir tvarią, kad leistų juos koku nors būdu atkartoti, atgaminti ar perduoti ilgesnį laiką.⁶¹ Ši sąvoka taip pat aiškinama ir PINO atlikimų ir fonogramų sutarties komentare.⁶² Fiksacija gali būti ir trumpalaikė, tačiau stabili, kad atlikimo įrašą būtų galima atkurti, perduoti tam tikru įtaisu iš fiksacijos šaltinio. Pažymėtina, kad PINO atlikimų ir fonogramų sutarties nuostatuose įtvirtinama ne fiksacijos sąvoka, o įrašo apibrėžimas. Palyginus tarptautinius, regioninius ir nacionalinius teisės aktus, matyti, kad fiksacija ar įrašas turi tą pačią reikšmę, nors PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje įrašo sąvoka siauresnė nei fiksacijos. Net Nuomos ir panaudos direktyvoje šios dvi sąvokos įvardijamos kaip tapačios, bet esančios skirtingose straipsniuose. Atkreiptinas dėmesys, kad Nuomos ir panaudos direktyvos nuostatuose pirmą kartą įrašymo sąvoka neapsiribojama, bet numatomi ir kiti būdai užfiksuoti atlikimą, atsižvelgiant į technologijų vystymąsi. Fiksacija bendrąją prasme galima išskirti į dvi rūšis: siauroji ir plačioji. Siaurąją prasme fiksacija apima

⁶⁰ 2010 m. Lietuvos gretutinių teisių asociacijos veiklos ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-03]. Prieiga per internetą: <http://www.agata.lt/wp-content/uploads/2011/05/ataskaita_2010.pdf>. P. 10, 13-14.

⁶¹ Autorių kolektyvas. Romos konvencijos ir fonogramų konvencijos komentarai. Vilnius: Phare, 2002. P. 42.

⁶² Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius, 2001. P. 42. „sąvoka fiksacija apima garsų ir garsų išraiškos įterpimą į materialiuosius objektus“.

tik garso įrašus. Plačiaja prasme fiksuojami ir garsai, ir vaizdas. Pažymėtina, kad įrašo sąvoka ribojama akustiniais atlikėjo būdais tik PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje, kadangi ji nereguliuoja audiovizualinių atlikimo įrašų. Atlikimo įrašas skirstomas į dvi rūšis. Pirmą, atlikimas įrašytas į fonogramą - atlikimo, kitų garsų ar garsų išraiškos įrašas, užfiksuotas kita forma nei įrašas kinematografijos ar kitokio audiovizualinio kūrinio juostoje.⁶³ Atlikėjas turi teises į savo atlikimą įrašytą į fonogramą tik tose ribose, kiek fonogramoje naudojamas atlikimas. Antra, atlikimas įrašytas į audiovizualinį įrašą tai atlikimo užfiksavimas kuriant audiovizualinį kūrinį (filmą).

Svarbu pažymėti, kad įrašoma atlikėjo atliekama veikla, o ne pats atlikėjas. Todėl norint atlikėjui naudotis šia teise būtina, kad būtų užfiksuotas jo atlikimas. Galime apibendrinti, kad įrašymas tai atlikimo fiksavimas garso ar vaizdo laikmenoje būdas, kuris įgalina panaudoti atlikimą autonomiškai be paties atlikėjo dalyvavimo.

Romos konvencijos 7 straipsnio 1 dalies b) punkte atlikėjams suteikiama neišimtinė teisė be jų leidimo įrašyti dar neįrašytą atlikimą. TRIPS sutarties 14 straipsnio 1 dalis taip pat nesuteikė išimtinės teisės, tačiau PINO atlikimų ir fonogramų sutarties autoriai atsižvelgdama į atlikėjų svarbą suteikė atlikėjams turtinę išimtinę teisę į jų neįrašytus atlikimus.

Neįrašytų atlikimų įrašymo teisė apima tuos atvejus, kai atlikėjas savo atlikimus atlieka koncertuose ar viešose erdvėse arba šis gyvas atlikimas yra transliuojamas. Taigi, jei jau yra perrašomas gyvo atlikimo įrašas arba jis retransliuojamas - tai laikoma atgaminimo teisės turinio dalimi. Nurodytų atlikėjo teisių į neįrašytą atlikimą suteikimas yra logiškas, tačiau reikia pasakyti, kad šių teisių ekonominė reikšmė gana ribota, nes neįrašytas atlikimas gali būti naudojamas (įrašomas, viešai paskelbiamas ar transliuojamas) tik atlikėjui asmeniškai dalyvaujant toje vietoje, kur bus įrašoma arba iš kur viešai skelbiama ar transliuojama. Tokios aplinkybės suponuoja atlikėjo sutikimą.⁶⁴

Taip pat svarbu paminėti, kad tradiciškai tarptautiniuose aktuose atlikimo įrašymas atskiriamas nuo atlikimo įrašo atgaminimo. Tačiau pastebėtina, kad pirmojo įrašo padarymas - jau yra tam tikras atgaminimas, nes atlikimo apsauga galioja ir gyvam atlikimui, o ne vien jo įrašui. Atlikimo įrašymo teisės išskyrimas nuo atgaminimo teisės susiklostė dėl skirtingos atlikėjams taikomos teisių apsaugos specifikos. Autorių teisėje atgaminimo sąvoka apima pirmąją kūrinio fiksaciją, o atlikėjams šiuo atveju suteikiama savarankiška turtinė teisė - įrašyti neįrašytą atlikimą.

---

⁶³Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius, 2001. P. 41.

⁶⁴Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reguliavimo problemos Lietuvoje. Jurisprudencija, 2011, Nr. 18 (3). P. 1007.

Taigi, ši atlikėjo išimtinė turtinė teisė apima gyvų atlikimų, dar niekur neužfiksuotų, įrašymą (fiksavimą) bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma, leidžiančiomis vėliau atlikimo įrašą (tai kas užfiksuota) atgaminti, padaryti girdimą ir/ar matomą.⁶⁵

Apibendrinant, galime išskirti šios teisės trūkumą, kad atlikėjai neturėdami išimtinės teisės transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti savo neįrašytą atlikimą, kuris yra radijo ar televizijos laida, dažniausiai sutinka, kad jų atlikimai televizijos ar radijo laidoje būtų įrašomi, negaunant turtinės naudos.

2.2.2. Teisė atgaminti atlikimo įrašą

ATGTĮ 53 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyta atlikėjo turtinė išimtinė teisė atgaminti atlikimo įrašą. Atgaminimo samprata pateikiama ATGTĮ 2 straipsnio 1 dalyje, tai tiesioginis ar netiesioginis, laikinas ar nuolatinis kopijų padarymas bet kuriuo būdu ir bet kuria forma. Šiame įstatyme įtvirtinta atgaminimo sąvoka atitinka tarptautinių ir regioninių teisės aktų nuostatas. Bendriausia prasme atgaminimą reikėtų suprasti kaip kopijos padarymą. Kvalifikuojant ar atlikimo įrašas buvo atgamintas, turi būti atsižvelgta į tai, ar atlikimo įrašo kopijos buvo padarytos materialioje laikmenoje. Jei atlikimo įrašas yra rodomas per televiziją ar grojamas per radiją kavinėje, tai nebus laikoma atgaminimu. Pagal Romos konvenciją atgaminimas buvo suprantamas tiesiog kaip vieno ar kelių įrašų pagaminimas – būtinas materialaus egzemplioriaus padarymas. Romos konvencijos 7 straipsnio 1 dalyje atlikėjas uždrausti atgaminti atlikimo įrašą galėjo, jeigu įrašo originalas buvo padarytas be jo leidimo, t.y. atlikimo originalas neteisėtai atgamintas be atlikėjo žinios. Taip pat jeigu atlikimo įrašas atgaminamas ne tiems tikslams, kuriems atlikėjas davė sutikimą jį atgaminti – tai būna tada kai atlikėjas duoda sutikimą jo atlikimą įrašyti į fonogramą ir pardavinėti, tačiau neleidžia šio atlikimo panaudoti filme. Ir paskutiniu atveju, jeigu atlikimo įrašas atgaminamas ne tiems tikslams, kuriems buvo padarytas atlikimo įrašo originalas. Šis punktas glaudžiai siejasi su Romos konvencijos 15 straipsniu, kadangi, atlikimo įrašo originalas gali būti atgaminamas šiame straipsnyje nurodytais tikslais, tačiau draudžiama, jei atgaminimas neatitinka tų tikslų. Pavyzdžiui atlikimo įrašas buvo padarytas rengiant metodinę medžiagą abiturientams, kuri padėtų ruošiantis egzaminams, o atlikimo įrašas atgaminamas komerciniais tikslais. Pagal ATGTĮ 20 straipsnį atlikimo įrašo kopija gali būti padaryta asmeniniais tikslais laikantis šio straipsnio nustatytų sąlygų be atlikėjo sutikimo, tačiau sumokant atlikėjui teisingą atlyginimą. Jei atlikimo įrašas atgaminamas komerciniais tikslais yra būtinas atlikėjo, jo teisių perėmėjo ar jo įgalioto asmens leidimas.

PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 7 straipsnyje teigiama, kad atlikėjai turi išimtinę teisę leisti bet koku būdu ar forma tiesiogiai ar netiesiogiai atgaminti savo atlikimus, įrašytus į

---

⁶⁵Mizaras. V. Monografija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009, P. 65.

fonogramas. Taigi, tiesioginis atgaminimas – tai bet koks atgaminimas, padarytas tiesiogiai iš kito įrašo, atgaminant iš vienos laikmenos į kitą. Netiesioginis atgaminimas – apima tuos atvejus, kai prieš padarant faktinę kopiją atliekamas tarpinis veiksmas, pvz.: kopija daroma iš radijo laidos. Atgaminimas bet kuriuo būdu ir bet kuria forma apima tiek atgaminimą popieriuje, tiek atgaminimą elektroninėje erdvėje bet kokiomis atgaminimui reikalingomis priemonėmis bei įranga.⁶⁶ Tai reiškia, kad atlikimo įrašą galima atgaminti tiek techninės įrangos pagalba naudojant analoginį ar skaitmeninį formatą, tiek rankiniu būdu. Atgaminimas daromas visais įmanomais būdais, tiek žinomais, tiek tais, kurie bus išrasti.⁶⁷ Sąvoka „viso ir ar dalies kūrinio ar gretutinių teisių atgaminimas“ – tai svarbu tuo atveju, kai atgaminama ta atlikimo įrašo dalis, kuri jau nebesaugoma gretutinių teisių, nes tada nereikia atlikėjo sutikimo. Laikinas atgaminimas suvokiamas, kaip kopijos padarymas labai trumpą laiką, tačiau tokį, kad atlikimo fikscija išsilaikytų tam tikrą laiką toje laikmenoje. Toks būdas aktualus atgaminant atlikimo įrašą internete. Nuolatinis atgaminimas – tai atgaminimas daromas nuolatos, kuris saugomas toje laikmenoje ilgą laiką.

Atkreiptinas dėmesys, kad atgaminimo teisės samprata tarptautiniuose teisės aktuose bei Europos Sąjungos direktyvose buvo įtvirtinama nevienoda. Sąvoka „tiesioginis ir netiesioginis atgaminimas“ įtvirtinta Romos konvencijoje, PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje, Nuomos ir Panaudos direktyvoje, sąvokos „laikinas ar nuolatinis atgaminimas, „atgaminimas bet kuriuo būdu ir bet kuria forma, „viso ar dalies kūrinio ar gretutinių teisių objekto atgaminimas“ vartojamas direktyvoje 91/25/EB dėl kompiuterių programų teisinė apsaugos ir direktyvoje 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos. Taigi ši atgaminimo samprata, kurią įtvirtina ATGTĮ 2 straipsnio 1 dalis, buvo įgyvendinta ir suderinta su Informacinės visuomenės direktyvos nuostatomis.

Atgaminimui kvalifikuoti nesvarbu, jei atlikimo įrašo kopija skiriasi nuo originalo laikmena, kurioje jis padarytas, dydžiu, formato pakeitimu, kiekiu, kokybe ar formos pakeitimu.⁶⁸

Svarbu paminėti, kad atgaminimo teisė yra glaudžiai susijusi su kitomis atlikėjo teisėmis, nes suteikiant kitiems teisių naudotojams atlikėjo platinimo teises, kartu perduodama teisė atgaminti atlikimo įrašą. Pažymėtina, kad ši teisė vienodai taikoma tiek autoriams, tiek atlikėjams.

Apibendrinant, atlikėjo turtinė išimtinė teisė atgaminti atlikimo įrašą reglamentuojama tinkamai, tačiau kyla atgaminimo teisės įgyvendinimo problema, kuri susijusi su kompensacijos sumokėjimu už atgaminimą asmeniniais tikslais, nes mokestis renkamas už pasenusias

⁶⁶ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius, 2001. P. 52.

⁶⁷ Mizaras V. „Autorių teisė I tomas“, Vilnius: Justitia, 2008. P. 357.

⁶⁸ Ten pat. P. 359.

laikmenas, t.y. CD, DVD diskai, kasetės, neatsižvelgiant į šiuolaikines laikmenas ir kopijavimo įrangą. AGATA duomenimis, laikmenų sąrašas pagal kurį renkamas kompensacinis mokestis yra vienas trumpiausių iš Europos šalių. Skirtingai nei Lietuvoje, kaimyninėse šalyse kompensacijos jau renkamos ir nuo kai kurių įrenginių, pavyzdžiui, MP3 grotuvų.⁶⁹

2.2.3. Platinimo teisė

Pagal ATGTĮ 53 straipsnio 1 dalies 2 punktą atlikėjui suteikiama išimtinė turtinė teisė platinti atlikimo įrašą arba jo kopijas apima tokius platinimo būdus: pardavimą, nuomą, panaudą, kitokį perdavimą nuosavybėn ar valdyti, taip pat importą ir eksportą. Platinimo sąvoka yra analogiška autorių išimtinėi platinimo teisei į kūrinių sampratai. Atkreiptinas dėmesys, kad ši teisė taikoma tik atlikimo įrašams, užfiksuotiems materialiose laikmenose. Taigi, ši teisė neapima gyvų atlikimų ir atlikimo įrašo perdavimo *online* būdu kompiuterių tinklais, nes tai yra atlikimo įrašo padarymo viešai prieinamu teisės turinys. Bendriausia prasme platinimo sąvoka suprantama kaip atlikėjo išimtinė teisė pateikti visuomenei atlikimo įrašus, jų kopijų egzempliorius, arba išleisti juos į apyvartą. Išskiriamos šios platinimo teisės įgyvendinimo sąlygos:

1) Platinimas turi būti *viešas*, t.y. atlikimo įrašas ar jo kopija pateikiama visuomenei, neapibrėžtam asmenų ratui. Viešumo kriterijus plačiau bus nagrinėjamas šio darbo 2.2.4. skyriuje. Paminėtina, kad viešumo kriterijus yra vertinamoji sąvoka, kuri paprastai nustatoma teismo konkrečiau ginčo metu.

Šiuo atveju galime susidurti su praktine problema, kai atlikimo įrašus parduotuvėse gali pasiklausti neapibrėžtas asmenų ratas, tačiau šių įrašų nenusipirkę. Ar tokia situacija gali būti prilyginama platinimo sampratai. Darant loginę išvadą – tai prilygtų panaudai, kai parduotuvė suteikia galimybę visuomenei neatlygintinai šiais atlikimo įrašais pasinaudoti;

2) Išleidimas į apyvartą. Atlikimų įrašų ar jų kopijų pateikimas į rinką. Kopijos gali būti pasiūlytos bet kokia forma, pvz.: platinant jas parduotuvėje, nuomos punktuose, reklamuojant. Turi būti materialus objektas (analoginės ir skaitmeninės garso ar audiovizualinės laikmenos), į kurį galima perduoti nuosavybės teises ar valdyti, t.y. tam tikra ekonominė nauda.

Pažymėtina, kad nei Romos konvencija, nei TRIPS sutartis nesuteikė atlikėjams *išimtinės* platinimo teisės. Be to, TRIPS sutartyje nuomos teisė suteikiama tik fonogramų gamintojams, o ne atlikėjams.

PINO Atlikimų ir fonogramų sutartyje nuspręsta suteikti dvi skirtingas teises, susijusias su skirtingomis platinimo formomis – pirma platinimo forma susijusi su perdavimo nuosavybėn parduodant, numatyta 8 straipsnyje ir nuomos teisė, numatyta 9 straipsnyje, kuri apima tik

⁶⁹ Baltijos šalių kūrėjai ragina valdžią neatidėlioti reikalingų permainų [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.agata.lt/naujienos/page/3/>>.

valdymo teisės perdavimo formą. PINO platinimo teisės išsėmimas neatima atlikėjo objekto nuomos teisės, ši teisė išlieka išimtinė.

Autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo direktyvoje 2011/29/EB (toliau - Informacinės visuomenės direktyva) įtvirtinama labai plati platinimo teisė, kuri apima bet kokią platinimo visuomenei formą (pardavimas ar kitoks būdas). Kitoks būdas gali būti supranatmas, remiantis civilinėje teisėje išreikštais nuosavybės teisės perdavimo būdais, t.y. mainai, dovanojimas ar kt.

Pažymėtina, kad platinimo teisė turi specifinį bruožą, nes ji gali būti išnaudojama. PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 8 straipsnio 2 dalyje įtvirtinama tokia nuostata. Tačiau platinimo teisės išsėmimas neapima atlikėjo objekto nuomos ir panaudos teisės, šios teisė išlieka išimtinės. Visuomenės informavimo direktyvoje nurodoma, kad platinimo teisė negali būti išnaudota tarptautiniu lygiu. Platinimo teisės pasibaigia (išimtinės teisės išnaudojamos) tik *parduotų* originalų ar kopijų atžvilgiu Europos bendrijos teritorijoje. Teisės platinti atlikimo įrašus ar kūrinius išnaudojimo principas kildinamas iš Europos Sąjungos teisės, pirmiausia iš Europos Teisingumo Teismo praktikos bylose *Deutsche Grammophon v. Metro SB bei Musik-Vertrieb Membran GmbH ir kt. v. GEMA*.⁷⁰

Nagrinėjant šios teisės dabartinį reglamentavimą bei praktinį įgyvendinimą, galime pažymėti, kad šios teisės reguliavimas Lietuvoje atitinka tarptautinėse sutartyse ir Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintas nuostatas. Tačiau atlikėjas sudarydamas sutartis su audiovizualinio įrašo gamintoju, pagal šiuo metu galiojantį ATGTĮ neturi neatšaukiamos teisės į atlyginimą už visus platinimo būdus, išskyrus nuomos teisę.

2.2.3.1. Nuomos ir panaudos teisė

Geriausiai šių teisių turinį atskleidžia Europos bendrijos 1992 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 92/100/EEB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje (toliau – Nuomos ir panaudos direktyva). Kaip minėta aukščiau šioje direktyvoje pirmą kartą atlikėjams buvo suteiktos *išimtinės nuomos ir panaudos teisės*.

Nuoma, pagal šią direktyvą suprantama kaip atlikimo įrašo perdavimas naudoti jį tam tikram laikui, siekiant tiesioginės ar netiesioginės ekonominės ar komercinės naudos. ATGTĮ papildo nuomos sąvoka paminint atlikimo įrašo kopijas.⁷¹ Remiantis teisės aktuose įtvirtintu nuomos apibrėžimu, galime išskirti tokius būdingus nuomos teisės požymius:

⁷⁰ Usonienė. Jūratė. Monografija „Autorių teisių perdavimo ypatybės“. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008. P. 64.

⁷¹ Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2str. 23 d. „nuoma – kūrinio originalo ar jo kopijos perdavimas naudoti tam tikrą laiką siekiant tiesioginės ar netiesioginės komercinės naudos“.

1) Nuoma yra laikinas perdavimas naudoti atlikėjų teisės saugomą objektą *tam tikrą laiką*, t.y. nustatant tam tikrą terminą. Tai svarbu atskiriant nuomos teisę nuo kitų platinimo formų, tokių kaip pardavimas.

2) Tik *materiali* (įskaitant elektroninę) laikmena.⁷² Šį požymį lemia platinimo teisės samprata, nes nuoma yra vienas iš platinimo būdų ar jo forma. Todėl į nuomos sampratą nepatenka tokie atlikimo įrašų naudojimo atvejai, kaip atlikimo transliavimas, retransliavimas ar kitoks viešas paskelbimas bei padarymas viešai prieinamu kompiuterių tinklais. Remiantis tuo, galime teigti, kad būtini konkretūs atlikimo egzemplioriai, t.y. atlikimo įrašas turi būti įrašytas į materialią laikmeną ar būti materialiai jo kopija.

3) Tiesioginės ar netiesioginės komercinės ar ekonominės naudos siekimas. Komercinė nuoma apima bet kokį atlikimo įrašo darymo prieinamu veiksmą, kai atlikimo įrašas ar fonograma perduodama naudoti tam tikram laikui, *jei tai daroma komerciniais tikslais*. Komerciniai tikslai paaiškinami ATGTĮ 2 straipsnio 17 dalyje. Tai tokie veiksmai, kuriais siekiamas tam tikras atlygintinumas. Komercinė turi būti pati nuomos veikla ir to pakanka konstatuoti esant ekonominės naudos buvimui. Siekiant apimti kuo daugiau situacijų, kurioms būtų taikoma nuomos teisė teisės aktuose būtent buvo įtvirtintos sąvokos „tiesioginės ar netiesioginės“ komercinės ar ekonominės naudos siekimas. Atkreiptinas dėmesys, kad šis požymis padeda atskirti nuomos teisę nuo panaudos. Tiesioginės naudos siekimo pavyzdys galėtų būti nuomos punktų veikla, fonogramų ir filmų įrašų nuomos parduotuvės, kurios perduoda tam tikram laikui už tam tikrą atlyginimą naudotis atlikimo įrašus. Netiesioginė nauda turėtų būti suprantama, kaip užtikrinimas tam tikras ekonominis interesas ir gaunamas pelnas iš reklamos, kurioje reklamuojamos atlikimų įrašų nuomos parduotuvės, punktai ar kita.

Dar vienas iš platinimo būdų – tai panauda. Nuomos ir panaudos direktyvoje panauda suprantama kaip atlikėjo teisės objekto perdavimas tam tikram laikui neatlygintinai naudotis viešai prieinamose įstaigose, nesiekiant tiesioginės ar netiesioginės komercinės ar ekonominės naudos. ATGTĮ 2 straipsnio 24 dalis teigia, kad panauda – atlikimo originalo ar kopijos perdavimas tam tikrą laiką neatlygintinai naudotis bibliotekose ar kitose viešai prieinamose įstaigose. Taigi, kaip ir civilinėje teisėje, taip ir gretutinių teisių atveju, nuomos teisę nuo panaudos teisės skiria atlygintinumo kriterijus. Tačiau V. Mizaras savo monografijoje „Autorių teisė I tomas“ pamini, kad toks atskyrimo kriterijus nėra teisingas, kadangi pagal Nuomos ir panaudos direktyvos nuostatas, pagrindinis kriterijus turėtų būti tiesioginės ar netiesioginės ekonominės ar komercinės naudos siekimas.

---

⁷²Mizaras V. Monografija „Autorių teisė I tomas“. Vilnius: Justitia, 2008, „Nuoma apima tik materialių (įskaitant ir elektronines) laikmenų perdavimą naudotis“. P. 397.

Nuomos ir panaudos direktyvos 2 straipsnyje atlikėjams suteikiama išimtinė teisė leisti arba uždrausti nuomoti arba teikti panaudai savo atlikimo įrašą. Taip pat reikia paminėti, kad šios nuomos ir panaudos teisės gali būti perduodamos, suteikiamos arba įgyjamos pagal sutartines licencijas. Šios teisės suteikimas atlikėjams garantuoja ir ekonominius ir teisinius interesus. Tačiau jei kalbant apie atlikimų teisinę apsaugą, tai nėra tinkamai reglamentuota jų apsauga. Ši teisė orientuota į atlikėjo ekonominius interesus, tačiau ir šie nėra gerai užtikrinami. Nuomos išimtinė teisė yra pakeičiama į turtinę atlikėjo teisę gauti teisingą atlyginimą.

Apibendrinant, atlikėjui pagal galiojančią ATGTĮ suteikiamos išimtinės teisės nuomoti ar teikti panaudai savo atlikimo įrašus, tačiau įstatyme yra įtvirtinta atlikėjų teisių perdavimo prezumpcija, įtvirtinta ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalyje, kuri mažina atlikimų teisinę apsaugą. Atlikėjas sudarydamas sutartis su fonogramų gamintoju ar audiovizualinio įrašo gamintoju, pagal šiuo metu galiojančias ATGTĮ 53 straipsnio 4 ir 5 dalis turi neatšaukiamą teisę į tam tikrą atlyginimą už atlikimo įrašo ar jo kopijos nuomą, kuri yra įgyvendinama per kolektyvinio administravimo asociaciją.

2.2.4. Teisė padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą

Ši teisė yra labai reikšminga, nes jos pagalba atlikėjui suteikta išimtinė teisė kontroliuoti perduodamus atlikimus kompiuterių tinklais, esančius elektroninėje erdvėje. Taip pat atlikėjui suteikiama galimybė viešinti jo kūrybą internete, nes toks atlikimo įrašų naudojimo būdas yra populiarus bei praktiškas visuomenei. Tai puiki galimybė asmeniui jo pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku naudotis atlikimo įrašu. Tačiau reikia pripažinti, kad toks atlikimų naudojimas dažniausiai yra neteisėtas, t.y. neturint atlikėjo leidimo. Pirmą kartą ši išimtinė teisė buvo suteikta PINO Atlikimų ir fonogramų sutartyje, kuri įtvirtinta šios sutarties 10 straipsnyje.⁷³ Teisė padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą taikoma apibūdinant tuos atvejus, kai internetu ar panašiais tinklais pagal pareikalavimą arba kitokiais būdais galima naudotis atlikimais. Atsižvelgiant į besivystančias technologijas, į skaitmeninės aplinkos atsiradimą bei tolimesnį jos plėtimąsi, atlikimų teisinė apsauga turėjo prisitaikyti prie tokių pokyčių, todėl ir buvo suteikta tokia teisė atlikėjams.

Pastebėtina, kad ATGTĮ yra paminėti du atvejai, kai vartojama sąvoka „padarymas viešai prieinamu“. ATGTĮ 53 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas „padarymo viešai prieinamu“ sąvokos paaiškinimas, kad teisė padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą apima perdavimą laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje

---

⁷³Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutarties 10 str. „Atlikėjai turi išimtinę teisę leisti padaryti viešai prieinamus jų atlikimus, įrašytus į fonogramas, perduodant juos laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

vietoje ir pasirinktu laiku (pvz.: kompiuterių tinklais (internete) pagal pareikalavimą arba kitokiais būdais). Šios teisės turininio dalis paminėtina ir ATGTĮ 2 straipsnio 30 dalyje.⁷⁴ Šis ypatumas įtakotas atlikėjų apsaugos reguliavimo specifikos, nes atlikėjai neutri išimtinės teisės atlikimo įrašą perduoti transliacijos, retransliacijos ar kitu būdu, nes šių teisių atžvilgiu apsauga ribojama gyvais atlikimais. Žinoma, tokį reguliavimą lėmė tarptautinis teisinis režimas. Tačiau reikėtų paminėti, kad yra ir kitoks šios teisės reguliavimas. Pavyzdžiui Ispanijos Intelektinės nuosavybės įstatymo 108 straipsnio 1 dalyje numatyta atlikėjo išimtinė teisė į kurios turinį įeina ir teisės atlikimo įrašą padaryti viešai prieinamą

Nagrinėjant šios teisės turinį, svarbu išsiaiškinti „teisė daryti prieinamą“ ir „viešas“ sampratas. Teisė padaryti prieinamą atlikimą neapsiriboja vien persiuntimu iš vieno terminalo į kitą, tačiau apima galimybę visuomenei pasiekti atlikimo įrašus jų pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku. Atlikimas gali būti prieinamas, kai yra persiūstas į vartotojo terminalą, iš kurio galima pasiekti ir naudotis atlikimo įrašais. Svarbu paminėti, kad ši teisė neapima tolesnių vartotojo veiksmų, tai yra gauto įrašo grojimo tam tikroje auditorijoje. Padarymo viešai prieinamam svaru, kad visuomenės nariai galėtų *savarankiškai* naudoti jiems siūlomus atlikimus ir ta galimybė nebūtų ribojama laiko ir vietos parinkimu. Tai aktualu, tais atvejais kai siūlomi atlikimai visuomenei yra transiacijų programose numatyti pasirodymai, pvz.: internetinis radijas. Pažymėtina, kad ši teisė neapima transliacijos per kompiuterių laidus, nebent būtų įrodyta, kad vartotojas galėjo rinktis savarankiškai ir nusistatyti individualų laiką ir vietą naudodamasis atlikimo įrašu. Teisė padaryti atlikimo įrašus viešai prieinamus taikoma nepriklausomai nuo to, koku vadinamuoju traukimo „*pull technique*“ ar stūmimo „*push technique*“ būdu atlikimo įrašai pasiekia vartotoją.⁷⁵ Taigi, teisė padaryti viešai prieinamą atlikimą apima visus padarymo viešai prieinamam veiksmus visuomenės nariams nesantiems toje vietoje, kurioje tas viešo prieinamumo veiksmas atsiranda, ir nepaisant jokių kitų veiksmų.

Vartojamai sąvokai „viešas“ svarbūs du aspektai: pirma, kokia auditorija laikoma vieša ir antra, nustatymas, ar individualiems asmenims, esantiems uždaroje, vidinėje patalpoje, ši vieta bus laikoma viešu perdavimu (pvz.: Viešbučio kambarys). Taigi, viešumo kriterijus apima ne tik didelį asmenų ratą ar visuomenę plačiąją prasme, bet ir vietą, kurioje asmenys yra. Prie viešos auditorijos sampratos priskiriama: universitetas, mokykla, darbovietė, kompanijos ir kt. Atsakant į antrą klausimą, asmenys, galintys naudotis atlikimais pagal pareikalavimą, vidiniu tinklu šeimos rate, nepatenka į šios viešumo kriterijaus kontekstą. Tačiau, jei kad ir maža grupė asmenų, besinaudojantys darbovietės vidiniu tinklu, esantys uždaroje aplinkoje ir galintys

---

⁷⁴Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2 str. 30 d. „Viešas paskelbimas – tai kūrinio viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamam tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.“

⁷⁵Autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga informacinėje visuomenėje. Vilnius, 2001. P. 13.

parsisiųsti atlikimo įrašus bei juos siūlyti internetu kitiems asmenims. Tokiu atveju galime įžvelgti esant viešumo požymį ir šios teisės taikymą. Priimta, kad viešumo požymis taikomas mažai žmonių grupei, tačiau šios sąvokos apibūdinimas paliktas nustatyti nacionalinėje teisėje. Praktikoje pasisakyta, jog ar buvo viešumo požymis ar ne naudojantis šia teise yra fakto klausimas, įrodinėjant kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į visas svarbias bylos aplinkybes. Nesvarbu kiek žmonių klausosi ir (ar) žiūri, svarbu tai, ar *sudaroma galimybė* girdėti ir (ar) matyti, naudoti kūrinį (atlikimus) neapibrėžtai asmenų grupei, o kiek faktiškai žmonių girdės ir (ar) matys kūrinį, neturi reikšmės.⁷⁶ Taip pat nesvarbus kriterijus ar tos pateikimo galimybės yra ribotos.

Viešumo sąvoka teisės doktrinoje šios ir kitų atlikėjų teisių kontekste nagrinėjama remiantis visuomenės samprata. Būtent viešumas suprantamas kaip neapibrėžta visuomenės narių grupė ir taip vartojama teisės normose. Prof. dr. V. Mizaras savo monografijoje paminėjo, kad svarbu nustatyti visuomenės narių kiekį ir šių narių ryšius. Visuomenės nariais nebus laikomi asmenys, susiję artimais ryšiais su atlikėju. Taip pat nesvarbu nustatant ryšį, šių asmenų bendri interesai, kurie gali būti įvairūs, pvz.: profesiniai, kultūriniai, ekonominiai ir kt. Šis bendrumo požymis, interesų kontekste, neapibrėžia visuomenės narių skaičiaus.

Taigi, visuomenės sąvoka reikėtų suprasti kaip tam tikrą neapibrėžtą asmenų ratą, susidedantį iš įvairių sričių (kompanijos darbuotojų, universiteto, mokyklos bendruomenės, ligoninės ar kitų institucijų narių) asmenų, kad ir susijusių įvairiais tarpusavio interesais, išskiriant šeimos narius ir artimuosius.

Šios teisės aspektu viešumo kriterijus pasireiškia, kai atlikimo įrašas padaromas prieinamas kompiuterių tinklais visuomenei, neatsižvelgiant į tai, kad vartotojas jį gali priimti individualiai pasirinktu laiku.

Svarbu paminėti, kad ši išimtinė turtinė atlikėjo teisės praktikoje neužtikrina efektyvios jų atlikimų teisinės apsaugos. Internetas – tai tokia aplinka, kurioje vyrauja daug intelektinės nuosavybės teisės pažeidimų įvairiais būdais ir įvairiomis formomis. Šiandien elektroninėje erdvėje sukuriama daug komercinių paslaugų ir išimtinės teisės suteikimas nepadedą garantuoti atlikėjų ekonominių interesų bei jų objektų apsaugos. Praktikoje atlikėjai sudaro sutartis ir iškart perleidžia (parduoda) šią išimtinę turtinę teisę. ATGTĮ atlikėjams nėra suteikiama neatšaukiama teisė į teisingą atlygį už tokų atlikimo įrašo naudojimą. Be to, teisė padaryti įrašą viešai prieinamu, galioja ne visoms naudojimui internete rūšims.⁷⁷ Reikėtų pažymėti, kad šios teisės tinkamas reglamentavimas įtvirtinamas Portugalijos intelektinės nuosavybės teisėje. Ši išimtinė atlikėjo turtinė teisės yra privalomai administruojama kolektyvinių administravimo

⁷⁶Mizaras. V. Monografija „Autorių teisės I tomas“. Vilnius: Justitia, 2008. P. 432.

⁷⁷AEPO-ARTIS study on Acquis. Summary LT, 2007.

subjektų, kurie yra įpareigoti surinkti atlikėjui teisingą attyginimą už jų atlikimų tokį naudojimo būdą, taip pat pastebėjus neteisėtus naudojimo atvejus taikyti sankcijas pažeidėjams.⁷⁸

Apibendrinant, galime pastebėti teisinio reglamentavimo neatitikimus nuo autorių teisėje vartojamų sąvokų, tačiau šie neatitikimai neįtakoja atlikimų teisinės apsaugos, kadangi dabartinis teisinis reglamentavimas atlikėjams suteikia savarankišką išimtinę turtinę teisę padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą apimant šiandien labai svarbią atlikėjams ir vartotojams skaitmeninę aplinką. Reikia pažymėti, kad atlikimų apsaugos dalis, priklausanti nuo šios teisės, nėra tinkamai reglamentuojama. Autorės nuomonė, ATGTĮ reikėtų nustatyti, kad atlikėjo išimtinė turtinė teisė padaryti viešai prieinamą atlikimo įrašą (internete), būtų privalomai administruojama kolektyvinės asociacijos.

2.2.5. Transliavimo, retransliavimo ir kitokio viešo paskelbimo teisė

Norint atskleisti šios teisės turinį, svarbu išaiškinti vartojamas sąvokas, kadangi esama šių sąvokų skirtumų nuo autorių teisėje vartojamos reikšmės. Transliuoti, pagal Lietuvių kalbos žodyną - tai per radiją, televiziją perduoti kalbą, muziką, vaizdus. ATGTĮ 2 straipsnio 27 dalyje yra įtvirtintas transliacijos apibrėžimas – tai garsų arba vaizdų ir garsų arba jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį⁷⁹; užkoduotų signalų perdavimas laikomas transliacija tuo atveju, jeigu transliuojančioji organizacija aprūpina visuomenę specialiais atkodavimo prietaisais arba duoda leidimą juos įsigyti. Viešas perdavimas per palydovą – tai programos signalų, skirtų viešam priėmimui, įvedimas, atsakingai transliavimo organizacijai kontroliuojant, į ištinę komunikacijos grandinę, vedančią į palydovą ir žemyn link žemės. Pirmą kartą transliavimo samprata buvo įtvirtinta Romos konvencijos 3 straipsnio f) punkte, kuriame teigiama, kad transliacija - tai garsų arba vaizdų ir garsų perdavimas viešam priėmimui bevielio ryšio būdu. TRIPS sutartyje nėra įtvirtinta transliavimo sąvoka, tačiau teigiama, kad tai yra viena iš viešo perdavimo formų.

PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje transliacijos sąvoka pateikiama išsamesnė palyginus su pirmosiomis tarptautinėmis sutartimis. Pagal PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 2 straipsnio f) punktą transliacija – tai garsų arba vaizdų ir garsų ar jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį; užkoduotų signalų perdavimas laikomas transliacija tuo atveju, jeigu transliuojančioji organizacija aprūpina visuomenę

⁷⁸RIBEIRO, Gisela Telles. Performers rights Portuguese Law. GDA. Legal Department. 2008.

⁷⁹1993 m. rugsėjo 27 d. Tarybos direktyva 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo 1 str. 1 p. „Palydovas – tai bet kuris palydovas, veikiantis dažnių juostose, kurios pagal telekomunikacijų įstatymą yra rezervuotos viešam transliuojamų signalų priėmimui ir kurios yra rezervuotos uždarai tarp atskirų punktų komunikacijai.“

specialiais atkodavimo prietaisais arba duoda leidimą juos įsigyti. Teorijoje transliavimą galime išskirti į tris rūšis:

1. Transliavimas bevielio ryšio priemonėmis;
2. Translaivimas palydoviu ryšiu;
3. Transliavimas laidais (kabelinis transliavimas).

Retransliavimas – tai papildoma atlikėjų apsauga, jei jie su transliuojančiomis organizacijomis sudarė susitarimą dėl jų atlikimų transliavimo ir buvo gautas atlikėjų sutikimas. Reikėtų pastebėti, jog nuostata dėl neužfiksuoto atlikimo retransliavimo ATGTĮ yra ydinga. Techniškai nėra įmanoma retransliuoti gyvą atlikimą, nes retransliuojama yra pati transliacija, kurioje atlikimas jau yra užfiksuotas.⁸⁰

Viešas paskelbimas, kaip ir trasliavimas apibūdinamas žodžiais „perdavimas visuomenei“. Viešo paskelbimo teisė – tai bet koks atlikimo garsų, vaizdų ar garsų ir vaizdų išraiškos viešas *perdavimas* bet kokiomis priemonėmis, išskyrus transliaciją. Perdavimas pagal PINO atlikimų ir fonogramų sutartį suprantamas kaip bet koks viešas perdavimas: laidais/kabeliais, perdavimas skaitmeniniais tinklais ar telefono kabeliais, per radiją ir televiziją kabelinėmis programomis, daugiakanalių paslaugų būdu ir panašiai.⁸¹ Paprastai paskelbimas - tai perdavimas (ang. – communication to the public) naudojant technines priemones (grotuvai, ekranai, garsiakalbiai) ar erdvė per kurią perduodamas realus objektas. Paskelbimui yra taikomi trys būtini elementai:

- 1) Išsiuntimas;
- 2) Transportavimas;
- 3) Objekto, signalo priėmimas.

Taigi, viešo paskelbimo teisė apima tuos atvejus, kai nesutampa vieta iš kurios yra perduodamas atlikimas ar jo įrašas, su vieta, kurioje visuomenė jį priima, išskyrus perdavimą transliacijos būdu. Viešo paskelbimo sąvoka taikoma atlikimams yra siauresnė, nei pateikiama autorių teisėje. Autorių teisėje viešo paskelbimo sąvoka, kuri įtvirtinta ATGTĮ 30 straipsnio 1 sakinyje, apima transliaciją ir kūrinio padarymą viešai prieinamu. Tačiau analizuojant šią įstatymo normą lingvistinio metodo būdu, pastebėtina, kad atlikėjams nėra suteikiama blogesnė padėtis nei autoriams, nes šie atlikimo panaudojimo būdai yra įtvirtinti kaip savarankiškos atlikėjų turtinės išimtinės teisės.

Svarbu paminėti, kad į ATGTĮ 2 straipsnio 27 dalyje nėra įtvirtintas kabelinis retransliavimas, todėl gali kilti klausimas, ar atlikėjai turi teisę į gyvą atlikimų kabelinį retransliavimą. Tačiau atsakymas slypi kitokio viešo paskelbimo teisės turinyje. Atlikėjai turi

---

⁸⁰Mizaras V. Monograija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009.

⁸¹Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentaras. Vilnius, 2001. P. 44-45.

teisę į gyvo atlikimo kabelinį retransliavimą. Kabelinio retransliavimo⁸² teisė aiškiai nustatyta Palydovinio transliavimo ir kabelinio perdavimo direktyvoje ir apibrėžiama taip – viešam priėmimui skirtų televizijos ar radijo programų pradinio perdavimo iš kitos valstybės narės vieliniu ar bevieliu ryšiu, įskaitant ir palydovinį ryšį, vienalaikis, nepakeistas ir nesutrumpintas retransliavimas viešam priėmimui kabeline ar mikrobange sistema. Taip pat į kitokio viešo paskelbimo teisę patenka ir tokie atvejai, kai atlikimo įrašas yra viešai atliekamas, kurį publika mato ir girdi atlikimo vietoje (muzikos atlikimo įrašų grojimas viešose vietose tiesiogiai iš įrašo laikmenų).⁸³ Tai įtvirtinta ATGTĮ 2 straipsnio 30 dalyje.⁸⁴

Transliavimo, retransliavimo ir kitokio viešo paskelbimo teisės išskiriamos pagal du atvejus:

1. išimtinė teisės į neįrašytų atlikimų transliavimą, retransliavimą ir kitokį viešą paskelbimą;
2. teisė gauti atlyginimą už komerciniais tikslais išleisto komerciniais tikslais atlikimo įrašo fonogramoje transliavimą, retransliavimą ar viešą paskelbimą.

Pirmuoju atveju, ši išimtinė atlikėjų teisė numatyta ATGTĮ 53 straipsnio 1 d. 1. punkte, nurodant, kad atlikėjas turi išimtinę teisę leisti arba uždrausti transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti neįrašytą (neužfiksuotą) atlikimą, išskyrus tuos atvejus, kuriais pats atlikimas yra radijo ar televizijos laida. Tokia teisė yra nustatyta ir Romos konvencijos 7 str. 1 d. a) p. ir TRIPS sutarties 14 str. 1 d. 2 sakinyje, PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 6 straipsnio i) punkte. Pažymėtina, kad išimtinė transliavimo, retransliavimo ir kitokio viešo paskelbimo teisė atlikėjui suteikiama tik į gyvą (neužfiksuotą) atlikimą, nesuteikiant tokios teisės gyvam atlikimui, esančiam radijo ar televizijos laida.⁸⁵

Išimtinės teisės suteikimas atlikėjams turi tam tikrų trūkumų. Pirma, išimtinumas apima tik gyvus atlikimus. Kai gyvo atlikimo transliacija įrašoma ir vėliau yra transliuojama, retransliuojama arba kitaip viešai paskelbiama, atlikėjas neturi išimtinės teisės į tokį atlikimo įrašo naudojimą.⁸⁶ Įdomu tai, kad 1999 ATGTĮ buvo suteikta išimtinė teisė į atlikėjų įrašų transliavimą, retransliavimą, ir viešą paskelbimą – tada buvo suteiktas didesnis apsaugos lygis. Antra, ir gyvo atlikimo atžvilgiu daromos tam tikros išimtys. Atlikėjas neturi išimtinės teisės, jei atlikimas atliekamas radijo ar televizijos laidoje.

---

⁸² Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2 str. 15 d. „Kabelinė retransliacija – tuo pačiu metu vykstantis, nepakeistas ir nesutrumpintas viešam priėmimui skirtų radijo ir (ar) televizijos programų, transliuojamų laidais ar bevieliu ryšio priemonėmis, įskaitant palydovines sistemas, perdavimas viešam priėmimui kabelinėmis ar mikrobangėmis priemonėmis.“

⁸³ Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje. Jurisprudencija, 2011, Nr. 18 (3). P. 1001.

⁸⁴ *Cit. Op.* 74.

⁸⁵ Mizaras. V. Monografija „Autorių teisės II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P. 6.

⁸⁶ Ten pat, P. 61-62.

Antruoju atveju, teisė gauti atlyginimą už transliavimą ir viešą paskelbimą yra įtvirtinta ATGTĮ 55 straipsnyje. Jau Romos konvencijos 12 straipsnyje buvo numatyta, kad už komerciniais tikslais išleistą fonogramą ar jos kopiją, naudojamą tiesioginiam transliavimui ar bet kokiam kitam viešam skelbimui, naudotojas išmoka vienkartinį teisingą atlyginimą atlikėjams. Minėtoje TRIPS sutartyje apskritai nebuvo įtvirtinta atlikėjų teisė, susijusi su atlikimo įrašų transliavimu, retransliavimu ar kitu viešu paskelbimu. PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje teigiama, kad atlikėjai turi teisę į vienkartinį atlyginimą už komerciniais tikslais išleis­tų fonogramų tiesioginį ir netiesioginį transliavimą ar kitokį viešą paskelbimą. Ši sutartis apėmė ir tuos atvejus, kai atlikimas retransliuojamas. Taip pat pažymėtina, jog aukščiau nurodytose Europos Sąjungos teisės aktuose atlikėjo teisė gauti atlyginimą už antrinį atlikimų panaudojimą taip pat numatyta tik komerciniais tikslais išleis­tų fonogramų atžvilgiu.

Autorės pastebėjimu, ir atlikėjų teisė į atlyginimą naudojant jų atlikimo įrašus yra kritikuotina.⁸⁷ Visų pirma, atlikėjų atlikimai yra diskriminuojami, nes teisė gauti atlyginimą suteikiama tik fonogramų, išleis­tų komerciniais tikslais transliavimo, retransliavimo ar viešo paskelbimo atveju, o už atlikimo audiovizualinio įrašo tokį panaudojimą tokia teisė nenumatyta. Toks reglamentavimas nėra tinkamas, kadangi nėra jokio teisinio ar loginio pagrindo šias dvi atlikimų įrašų rūšys išskirti. Teisės funkcionalumas vienodai pasireiškia tiek vienu, tiek kitų įrašų atveju⁸⁸. Abiem atvejais yra naudojami atlikėjų nuosavybės objektai – jų atlikimai, o skirtumas apsiriboja tik atlikimo formos pateikimu. Kaip nurodo mokslų daktarė Silke von Lewinski, žvelgiant iš atlikėjo pusės, nėra atsakymo į klausimą, kodėl atlikimo, įrašyto į fonogramą atveju jo turtinės teisės yra saugomos, o jei atlikimas yra pateiktas audiovizualiniame įrašė, tos pačios teisės nebesuteikiamos.⁸⁹

Antra, teisė į atlyginimą garantuojama tik komerciniais tikslais išleis­tų fonogramų atveju.⁹⁰ Norint atskleisti komerciniais tikslais išleistos fonogramos sampratą, reikia paaiškinti sąvoką „išleidimas“. Pagal ATGTĮ 2 straipsnio 14 dalį: „išleidimas – tai gretutinių teisių objekto pakankamas, pagrįstiems visuomenės poreikiams patenkinti egzempliorių kiekio pagaminimas, nesvarbu, koku gamybos būdu, jeigu gretutinių teisių objektas tapo viešai prieinamas šių teisių subjektų leidimu.“ Fonogramos išleidimas suprantamas kaip atlikimo įrašų pagaminimas materialia forma, neapimant atlikimo įrašų padarymo viešai prieinamais internete, transliacijų

⁸⁷ Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 55 str. 1 d. „Atlikėjai ir fonogramų gamintojai turi teisę gauti tam tikrą atlyginimą už komerciniais tikslais išleis­tų (nepaisant jų išleidimo vietos) fonogramų ar jų kopijų tiesioginį ar netiesioginį transliavimą, retransliavimą ar kitokį viešą paskelbimą.“

⁸⁸ Mizaras. V. Monografija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P. 71.

⁸⁹ Lewinski, Silke. *International Copyright Law and Policy*. New York: Oxford University press. P. 500.

⁹⁰ Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 55 str. 1 d. „Atlikėjai ir fonogramų gamintojai turi teisę gauti tam tikrą atlyginimą už komerciniais tikslais išleis­tų (nepaisant jų išleidimo vietos) fonogramų ar jų kopijų tiesioginį ar netiesioginį transliavimą, retransliavimą ar kitokį viešą paskelbimą.“

įrašų, *demo* įrašų⁹¹ ir minusinių fonogramų. Tačiau svarbu pažymėti, kad PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 15 straipsnio 4 dalyje nurodomos ir tokios fonogramos išleistos komerciniais tikslais, kurios yra pasiekiamos internetu, nebūtinai pateikiant į rinką materialias kopijas.⁹² Todėl būtų reikalinga ATGTĮ patikslinti komerciniais tikslais išleistų fonogramų sąvoką.

Analizuojant šios teisės turinį tarptautiniu, regioniniu ir nacionaliniu lygiu, išskiriamos tokios taikymo ir įgyvendinimo sąlygos:

- 1) Ši teisė taikoma tik komerciniais tikslais išleistų fonogramų atžvilgiu, neapimant atlikimų įrašytų audiovizualinę laikmeną;
- 2) Fonogramos, kuriose yra įrašytas atlikimas, turi būti išleistos teisėtai;
- 3) Komerciniai tikslai.

Taigi, atlikėjai netenka teisės į atlyginimą ne komerciniais tikslais išleistų fonogramų ar kitų atlikimo įrašų atveju. Prof. dr. V. Mizaras nurodo, jog būtina pakeisti ATGTĮ 55 straipsnio, 1 dalį, įtraukiant į analizuojamos teisės objektus ne tik atlikimo garso įrašus, bet ir atlikimo audiovizualinius įrašus.⁹³

Galime daryti išvadą, kad teisinė atlikimų apsauga priklauso ar atlikimas yra gyvas, ar įrašytas. Išimtinė teisė yra suteikta tik gyvų atlikimų atžvilgiu, ir todėl yra ne tokia reikšminga teisinės apsaugos požiūriu, kadangi atlikėjas yra pajėgus kontroliuoti savo „gyvų“ atlikimų naudojimą. Autorės nuomone, reikėtų teisinę apsaugą suteikti ir įrašytiems atlikimams. Reikia pažymėti, jog daugumoje Europos Sąjungos valstybių (Prancūzija, Švedija, Ispanija, Belgija ir kt.) teisė transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai paskelbti atlikimo įrašą, padarytą ne komerciniais tikslais, yra kaip išimtinė turtinė teisė.

Kyla klausimas ar išimtinės teisės suteikimas padėtų užtikrinti atlikimų teisinę apsaugą, nes suteikę atlikėjams išimtinę teisę, galime susidurti su jos įgyvendinimo problemomis. Yra nuomonių, kad transliuojančioms organizacijoms bei kitiems atlikimų įrašus norintiems naudoti subjektams gauti atlikėjų leidimus būtų objektyviai sudėtinga,⁹⁴ todėl manytina, jog šios atlikėjų teisės įtvirtinimas ne kaip išimtinės turtinės teisės, bet kaip teisės gauti atlyginimą būtų tinkamesnis.

---

⁹¹Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje. Jurisprudencija, 2011, Nr. 18 (3). P. 1007.

⁹²Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius, 2001. P. 60.

⁹³Mizaras. V. Monografija „Autorių teisė II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P. 72.

⁹⁴Paiškinama, jog dažnai tam tikrame įrašė (fonogramoje, ar audiovizualiniame) dalyvauja labai daug atlikėjų, be to, jie iš skirtingų šalių, todėl transliuojančioms organizacijoms ar šiuos įrašus norintiems naudoti kitiems teisių subjektams būtų sudėtinga tiek laiko, tiek sąnaudų atžvilgiu gauti visų atlikėjų leidimus, norint tą įrašą transliuoti ar kitaip viešai skelbti. Manytina, jog tokia sistema lemtų neproporcingai dideles transliuojančių organizacijų ir kitų subjektų išlaidas. Taip pat tikėtina, jog įtvirtinus šią teisę kaip išimtinę, atlikėjai individualių sutarčių dėl turtinių teisių perleidimo pagrindo šią teisę perleistų (probleminiai tokių sutarčių aspektai bus aptarti darbo 2 dalyje) kartu su teise į atlyginimą, dėl ko atlikėjų ekonominiai interesai nukentėtų.

Apibendrinant kas aukščiau išdėstyta, transliavimo, retransliavimo ir kitokio viešo paskelbimo teisė suteikiama atlikėjams tais atvejais, kai norima jo atlikimą pateikti visuomenei per nuotolį transliavimo, retransliavimo ar kitokio viešo paskelbimo būdais, t.y. kai jo atliekamas atlikimas yra padaromas girdimas ar matomas, ar girdimas ir matomas kitoje vietoje negu ta, kurioje jis atliekamas. Tai atlikėjui suteikia subjektinę teisę kontroliuoti atlikimų perdavimą prieinamais visuomenei šiais įstatyme numatytais būdais. Kaip jau buvo aukščiau minėta į šios teisės turinį, kitaip nei autorių teisėje, neįeina atlikimo padarymas viešai prieinamu kompiuterių tinklais, nes tai yra savarankiška išimtinė turtinė teisė įtvirtinta atsižvelgiant į atlikėjų teisių apsaugos specifiką.

Išanalizavus šios teisės turinį bei esamą teisinį reglamentavimą, darytina išvada, kad dabartinis šios teisės reguliavimas iš esmės yra nulemtas aptartų tarptautinių bei regioninių teisės aktų, kuriuose nusakomos pagrindinės apsaugos gairės, perkeltiant tik minimalius apsaugos teisės standartus į ATGTĮ, o teise suteikti atlikėjams platesnę teisinę apsaugą Lietuva nepasinaudojo.

2.3. Atlikėjų turtinių teisių apsaugos terminas

Pagal darbar galiojantį ATGTĮ 59 straipsnio 1 dalį, atlikėjų teisės galioja 50 metų po atlikimo datos. Jeigu per šį laikotarpį teisėtai išleidžiamas arba teisėtai viešai paskelbiamas atlikimo įrašas, atlikėjo teisės galioja 50 metų po pirmojo tokio atlikimo įrašo išleidimo arba viešo paskelbimo datos, atsižvelgiant į tai, kas įvyko pirmiau. Romos konvencijos 14 straipsnyje įtvirtintas 20 metų atlikėjų teisių apsaugos terminas, kuris skaičiuojamas nuo pabaigos tų metų, kuriais buvo padarytas fonogramų ir jose užfiksuoto atlikimo įrašas arba kuriais buvo kūriniai atlikti, bet neįrašyti į fonogramą, arba nuo tų metų pabaigos, kada buvo transliuota laida. Atkreiptinas dėmesys, kad šios nuostatos netaikomos tiems atlikimams, kurie buvo atlikti ar įrašyti į fonogramas iki Romos konvencijos įsigaliojimo. TRIPS sutartis, kaip buvo minėta pirmoje darbo dalyje, pirmoji prailgino apsaugos terminą atlikėjų atžvilgiu iki 50 metų, skaičiuojant nuo kalendorinių metų, kuriais buvo padarytas įrašas ar atlikimas, pabaigos. Toks pat apsaugos galiojimo terminas buvo įtvirtintas ir PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje – 50 metų terminas, skaičiuojamas nuo tų metų, kuriais atlikimas buvo įrašytas į fonogramą, pabaigos. Taip pat pirmą kartą paminėta, kad neturtinės teisės galioja ir asmeniui mirus, bent jau iki turtinių teisių galiojimo pabaigos.

2.3.1. Teisinės ir ekonominės priežastys įtakojusios atlikėjų teisių apsaugos termino pailginimą

Atlikėjų turtinių teisių apsaugos termino keitimą lėmė teisinės ir ekonominės priežastys. Žinoma Europos komisijos iniciatyvos daugiausia buvo susijusios su ekonomiais atlikėjų interesais, nes pasiūlymuose aiškiai nurodyta, kad dainininkai ir muzikantai (atlikėjai) savo karjerą pradeda 20 metų, pagal esamą reglamentavimą, sulaukus 70 metų jie netenka ne tik teisės kontroliuoti savo atlikimus, bet ir už atlikimų naudojimą jiems priklausančio atlyginimo. Tai reiškia, jog atlikėjai iš savo atlikimų netenka pajamų pačiu finansiškai sunkiausiu gyvenimo tarpsniu.⁹⁵ Komisija atkreipia dėmesį, jog atlikėjams perleidus turtines teises prodiuseriams, jiems dažniausiai išmokamas vienkartinis mokestis, tad atlikėjams nustojus dirbti, esminiu pajamų šaltiniu dažniausiai tampa atlyginimas, gautas už jų atlikimų transliavimą, retransliavimą, viešą paskelbimą bei nuomą, kurie paprastai nėra perduodami sutartimi prodiuseriui. 2008 m. liepos 16 d. pasiūlyme dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų, pažymėta, jog toks apsaugos termino reglamentavimas labiausiai paveikia nežinomus samdomus atlikėjus, kurie negauna honorarų, o turi tik teisę pretenduoti į įstatymų nustatytą atlyginimą.⁹⁶ Todėl Europos Komisija siūlo įrašytų kūrinių ir fonogramų apsaugos terminą pratęsti iki 95 metų nuo fonogramos ir joje esančio kūrinio paskelbimo. Jei fonograma arba fonogramoje įrašytas kūrinys neišleidžiamas per pirmuosius 50 metų, 95 metų apsaugos terminas skaičiuojamas nuo pirmo viešo paskelbimo.⁹⁷ Be to, Jungtinėse Amerikos valstijose atlikėjų teisių apsaugos galiojimo terminas yra 95 metai po įrašo išleidimo datos ir ne trumpiau nei iki 2049 metų.⁹⁸

Tačiau toks Europos Komisijos siūlymas susilaukė neigiamo įvertinimo. Buvo kritikuojama, kad atlikėjų teisių apsaugos termino ilginimas neišspręstų atlikėjų ekonominių interesų, kadangi didžioji dalis gautų įplaukų atitektų ne atlikėjams, o įrašų pramonei. Be to, kritikai aiškina, jog, pailginus atlikėjų teisių apsaugos terminą, išaugtų subjektų, kuriems kolektyvinio administravimo asociacijos renka atlyginimą, skaičius, o tai lemtų ženkliai padidėjusias šių subjektų administracines išlaidas.⁹⁹ Europos Komisijos iniciatyvos oponentai

---

⁹⁵ Commission of the European Communities, Commission staff working document. *Impact assessment on the legal and economic situation of performers and record producers in the European Union* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą:

<http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/term/ia_term_en.pdf> . P. 7.

⁹⁶ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų. Aiškinamasis memorandumas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-23]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008PC0464:LT:NOT>>.

⁹⁷ Ten pat.

⁹⁸ ES pratęsė gretutinių teisių galiojimo terminą iki 70 metų. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-09]. Prieiga per internetą: <<http://www.latga.lt/naujienos/2011/09/14/ES-pratese-gretutiniu-teisiu-galiojimo-termina-iki-70-metu>>.

⁹⁹ EBU Position Paper. *Extending the term or protection of the exclusive right of record producers would stifle innovation and hinder legal online offers* [interaktyvus] 2008. [žiūrėta 2011-11-11] Prieiga per internetą: <http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_pp_extendingtermofprotection_A4_20112008_EN_tcm6-64400.pdf> . P. 2.

taip pat nurodo, jog įtvirtinus 95 metų atlikėjų teisių apsaugos terminą, susiklostytų situaciją, kai po tam tikro laiko atlyginimą gautų atlikėjo įpėdiniai, todėl būtų užtikrinami ne atlikėjų ekonominiai interesai, o jų paveldėtojų.¹⁰⁰

Nors didžiausias dėmesys nukreiptas į atlikėjų ekonominės padėties užtikrinimą, termino pailginimas padėtų tinkamai užtikrinti ir atlikimų apsaugą, nes atlikimai nebūtų naudojami ilgesnį laiką be atlikėjų leidimo. Atlikėjai galėtų kontroliuoti jų atlikimų teisėtą panaudojimą.

Teisinės priežastys susijusios su tuo, kad diferencijuojamos dvi kūrybai svarbios subjektų kategorijos, nes atlikėjams yra suteikiamas palyginti trumpas apsaugos terminas nei autoriams ir tai, kad toks reglamentavimas gali pažeisti atlikėjų išimtinės turtinės teisės bei teisę į atlyginimą. Pažymėtina, kad atlikėjai yra būtina grandis tarp autorių ir visuomenės, nes būtent ši asmenų grupė pateikia autorių kūrinį visuomenei. Pripažįstamas svarbus atlikėjų indėlis į kūrybos pramonę bei valstybės kultūrą. Todėl dabartinis reguliavimas vertintinas neigiama, nes šiais laikais atlikėjai yra reikalingi ne mažiau už autorius. Be to, nuo jų labiau priklauso ir komercinė garso įrašo sėkmė.¹⁰¹ Paminėtas faktas, jog esant dabartiniam atlikėjų teisių apsaugos terminui, susiduriama ne tik su rizika, kad atlikėjams sulaukus senatvės jie neteks jiems priklausančio atlyginimo už jų atlikimų bet kokią naudojimą, bet ir tai, kad minėti atlikimai be atlikėjų leidimo galės būti naudojami bet koku būdu, forma bei intensyvumu.

Taigi, termino pailginimas iki atlikėjų mirties užtikrintų teisingą pusiausvyrą tarp atlikėjų ir autorių teisinės apsaugos.¹⁰²

Tačiau tokia iniciatyva nebuvo priimta, nes buvo pateikta argumentų, kurie paneigė tokio termino įtvirtinimą. Atlikėjų teisių apsaugos termino pailginimas iki atlikėjų mirties, sukeltų tam tikrų praktinių termino skaičiavimo problemų, kadangi labai dažnai tam tikrą atlikimą atlieka daug atlikėjų ir būtų sunku nustatyti, kada apsauga pasibaigė.¹⁰³ Atlikėjams ir autoriams taikomas skirtingas apsaugos terminas gali būti paaiškintas tuo, jog šie subjektai iš

---

¹⁰⁰Comment by the Max-Planck Institute on the Commission's proposal for a Directive to amend 2006/116 EC of the European Parliament and Council concerning the Term of Protection for Copyright and Related rights. 2008. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą:<http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1288620>. P. 20.

¹⁰¹Commission of the European Communities, Commission staff working document. *Impact assessment on the legal and economic situation of performers and record producers in the European Union* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą:<http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/term/ia_term_en.pdf>. P. 7.

¹⁰² Europos Komisijos komunikatas Europos tarybai ir Parlamentui dėl sutarčių teisės [interaktyvus]. 2001, Nr. 398 [žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/cont_law/cont_law_02_en.pdf>.

¹⁰³ Sterling, J. A. L. *World Copyright Law*. London: Sweet and Maxwell, 2003. P. 480.

esmės skiriasi koncepcine prasme, t. y. autorių kūriniai yra saugomi, jei jie yra originalūs, o atlikėjų atlikimams šis reikalavimas yra netaikomas.¹⁰⁴

Apibendrinant, galime teigti, kad tokios Europos Komisijos iniciatyvos labai reikalingos atlikimų teisinės apsaugos tobulinimui ir užtikrinimui, nes esama situacija, kai atlikėjų teisių apsauga pasibaigia jiems dar esant gyviems, pažeidžia tiek jų išimtinės turtines teises, tiek teisę į atlyginimą.

2.3.2. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/77/ES, kuria keičiama direktyva 2006/116/EB dėl autorių teisių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų pagrindinės nuostatos

2011 m. rugsėjo 27 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/77/ES, kuria keičiama direktyva 2006/116/EB dėl autorių teisių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų (toliau – Terminų direktyva).¹⁰⁵ Už šios direktyvos pataisas balsavo didesnė dalis Europos Sąjungos šalių atstovų. Prieš balsavo Belgijos, Čekijos, Olandijos, Liuksemburgo, Rumunijos, Slovakijos, Slovėnijos ir Švedijos delegacijos. Austrijos ir Estijos atstovai susilaikė.¹⁰⁶ Naujos direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę ES šalys turės perkelti per dvejus metus. Remiantis Terminų direktyvos 2 straipsnio 1 dalimi valstybės narės turi užtikrinti, kad nuo 2013 m. lapkričio 1 d. galiotų šios direktyvos nuostatos ir jų būtų laikomasi.

Atkreiptinas dėmesys, kad po visų Europos Komisijos siūlymų, išsakytų argumentų už ir prieš, atlikėjų turtinių teisių galiojimo terminas pratęstas iki 70 metų po pirmojo viešo įrašo paskelbimo ar atlikimo. O tai reiškia, kad atlikėjai nuo šiol galės naudotis savo turimomis teisėmis ilgiau. Pasak Europos Sąjungos vidaus rinkos ir paslaugų komisaro Michaelio Barnier: „Didėjant gyvenimo trukmei, iki šiol galiojusi 50 metų apsauga buvo akivaizdžiai nepakankama. Daugelio atlikėjų muzika ar dainos tebėra populiarios, tačiau sulaukę tam tikro amžiaus jie lieka be jokių pajamų. Termino pailginimas iki 70 metų reiškia, kad atlikėjai galės gauti atlygį už savo kūrybą net ir išėję į pensiją“. AGATA nuomone, šis pakeitimas tikrai naudingas, nes tai bus aktualu vyresnės kartos atlikėjams, kuriems išgyventi šiandien yra sunku. Pasak AGATA direktorės, kai kurie kūriniai išpopuliarėja būtent dėl jų meistriško atlikimo.¹⁰⁷ Autorės nuomone, pritariant šioms pozicijoms, šis pakeitimas tikrai reikšmingas atlikėjams ir būtent svarbus jų

¹⁰⁴ Institute for Information Law. University of Amsterdam. *The Recasting of Copyright and Related Rights for the Knowledge Economy, 2006* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą:

<http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf>. P. 112, 153.

¹⁰⁵ 2011 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/77/ES, kuria keičiama direktyva 2006/116/EB [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-06]. Prieigaper internetą< <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:265:0001:0005:LT:PDF>>.

¹⁰⁶ Gretutinių teisių terminas Europos Sąjungoje pratęstas nuo 50 iki 70 metų. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-04]. Prieiga per internetą: <<http://www.agata.lt/nauijenos/gretutiniu-teisiu-terminas-europos-sajungoje-pratestas-nuo-50-iki-70-metu/>>.

¹⁰⁷Ten pat.

atlikimų apsaugai. Tačiau abejojama dėl jo naudingumo atlikėjų turtinių teisių atžvilgiu. Termino pailginimas neišsprendžia sutartinių problemų, kadangi atlikėjai sudarydami sutartis perduoda savo teises į atlikimus dažniausiai ilgam laikotarpiui arba neterminuotai ir už vienkartinį atlygį. Dėl šios priežasties, kad būtų realiai užtikrinama termino pratęsimo visapusiška nauda atlikėjams Terminų direktyvoje numatomos kai kurios papildomos garantijos atlikėjams.

Pirmoji papildoma teisė, susijusi su atlikėjo išimtinių turinių teisių grąžinimu atlikėjui, šios direktyvos 14 konstatuojamoje dalyje ši priemonė dar vadinama „*tabula rasa*“. Terminų direktyvoje minima, kad atlikėjų išimtinės teisės į atlikimą, kurios buvo perduotos fonogramos gamintojui sutartimis, turi grįžti atlikėjui, jei fonogramos gamintojas nesiūlo pirkti pakankamo kiekio atlikimo įrašų ar jų kopijų ir nepateikia atlikimo, įrašyto į fonogramą, viešai, t.y. atlikimo įrašai nėra platinami ar viešai skelbiami. Galime daryti išvadą, kad atlikėjas turės tokią teisę tik fonogramų, išleistų komerciniais tikslais atveju. Gaila, bet tokios teisės neturės, jei atlikimas bus užfiksuotas audiovizualiniame įrašė. Remiantis Terminų direktyvos 1 straipsnio 2 dalies c) punkto 2a. papunkčiu, atlikėjas įgyja teisę atsisakyti nuo sutarties sudarytos su fonogramų gamintoju ar leidėju, jei yra šios sąlygos:

- 1) Praėjo 50 metų nuo teisėtos fonogramos išleidimo ar viešo paskelbimo;
- 2) Fonogramos gamintojas nebesinaudoja atlikėjo sutartimi suteiktomis teisėmis, t.y. neatgamina, nebeplatina, nedaro viešai prieinamų kompiuterių tinklais, netransliuoja, ir kitaip viešai neskelbia atlikimo įrašų;
- 3) Fonogramos gamintojas nepasinaudojo atlikimo įrašu per 1 (vienerių) metų laikotarpį. Jei fonogramos gamintojas pradeda atlikimo įrašus naudoti (platinti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamus kompiuterių tinklais) atlikėjas netenka šios teisės. Vienerių metų laikotarpis skaičiuojamas nuo to momento, kai atlikėjas pranešė fonogramos gamintojui apie sutarties nutraukimą. Iš direktyvos nuostatų nėra aišku, kokios formos pranešimas turi būti pateiktas fonogramos gamintojui, tačiau toks pranešimas turėtų būti pateikiamas raštu. Atlikėjas apsidraustų nuo įrodinėjimo naštos kilus ginčui.

Svarbu pažymėti, kad atlikėjas negali tokios teisės atsisakyti. Šiuo atžvilgiu sustiprinama atlikėjo teisių apsauga. Negalėjimas atsisakyti teisės sutartimi tai viena iš apsaugos priemonių, užtikrinant praktinį atlikėjų teisių įgyvendinimą.

Terminų direktyva nenurodo jokių taikymo sąlygų dėl kolektyvinių atlikimų nenaudojimo. Tokios teisės reguliavimą Europos Sąjungos valstybės narės turi nustatyti nacionaliniuose teisės aktuose.

Apibendrinant, galime teigti, kad fonogramų gamintojui taikoma sankcija dėl atlikimo įrašo nenaudojimo. Atlikėjas turi neatšaukiamą teisę nutraukti sutartį, esant visoms šioms

sąlygoms. Nutraukus sutartis fonogramų gamintojų teisės į atlikimą, užfiksuotą fonogramoje, nebegalioja.

Antroji priemonė nustatyta Terminų direktyvoje yra susijusi su papildomo mokesčio mokėjimu atlikėjui už jo išimtinių turtinių teisių naudojimą. Jei atlikėjas negali pasinaudoti jam suteikta teise, nurodyta šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalies c) punkto 2a. papunktyje, tuomet jam suteikiama papildomo atlyginimo garantija, kurios taikymo nuostatos nustatytos šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalies c) punkto 2b., 2c., 2d., ir 2e. papunkčiuose. Papildomas atlyginimas turėtų būti suvokiamas kaip vienkartinis mokestis, kurio dydis yra 20 procentų pajamų, kurias fonogramų gamintojas gavo ankstesniais metais už atgaminimą, platinimą ir padarymą viešai prieinamu. Šis atlyginimas turėtų būti mokamas atlikėjui už kiekvienus visus metus iš karto praėjus 50 metų, kai fonograma buvo teisėtai išleista arba viešai paskelbta. Remiantis Terminų direktyvos 13 konstatuojamosios dalies nuostatomis, į šį mokestį neturėtų įeiti gautos pajamos už atgaminimą asmeniniais tikslais bei gautos pajamos, už nuomą, transliavimą ir viešą paskelbimą. Pajamos – fonogramos gamintojo gautos realios pajamos, atskaičius išlaidas.¹⁰⁸

Tokia teisė numatoma dėl to, kad atlikėjai savo turimas teises fonogramų gamintojams perduoda už vienkartinį mokestį, o už tolimesnį tokių atlikimų panaudojimą negauna turtinės naudos. Kaip ir pirmu atveju, taip ir šiuo, atlikėjas tokios teisės negali atsisakyti. Atkreiptinas dėmesys, kad šios teisės tinkamą įgyvendinimą privalo administruoti kolektyvinio administravimo organizacijos.

Paminėta, kad tokių teisių ir garantijų suteikimas atlikėjams neturėtų neigiamai įtakoti atlikimų įrašų pramonėi ar pakeisti įrašų pardavimo kainos. Kadangi įrašų kainos mažai priklauso nuo to, ar įrašytų atlikimų gretutinės teisės yra pasibaigusios, ar ne. Yra nemažai atvejų, kai populiaraus muzikanto atlikimas, kurio turtinių teisių apsauga yra pasibaigusi, kainuoja daugiau nei mažiau populiaraus naujesnių laikų atlikėjo.¹⁰⁹

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta aukščiau, galime daryti išvadą, kad atlikėjų turtinių teisių apsaugos termino pailginimas tikrai reikšmingas dalykas atlikėjų teisių ir jų atlikimų teisinei apsaugai. Kadangi atlikėjui suteikiama teisė atgauti sutartimi perleistas išimtines teises fonogramos gamintojui, jei šis nebesinaudoja šiomis teisėmis. Atlikėjas ir vėl galės savo turimas turtines teises į atlikimą suteikti kitiems asmenims naudotis už tai gaunant pajamų. Atlikėjai neturi pamiršti, kad jų teisės yra ekonominio pobūdžio. Kiti asmenys, besinaudojantys šiomis teisėmis, turi atlikėjui mokėti teisingą atlyginimą.

---

¹⁰⁸ 2011 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/77/ES, kuria keičiama direktyva 2006/116/EB 11 konstatuojamoji dalis.

¹⁰⁹ Gretutinių teisių terminas Sąjungoje pratęstas nuo 50 iki 70 metų. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-04]. Prieiga per internetą: <<http://www.agata.lt/naujienos/gretutiniu-teisiu-terminas-europos-sajungoje-prastes-nuo-50-iki-70-metu/>>.

III. ATLIKIMŲ TEISINĖS APSAUGOS PERSPEKTYVOS

Išanalizavus atlikimo sampratą, minimas atlikėjų turtines teises, atsižvelgiant į dabartinį teisinį reglamentavimą, turime nepamiršti siekiamų ir reikalingų pakeitimų atlikėjų teisės srityje. Galime įžvelgti kai kurias perspektyvas ir būdingas tendencijas atlikėjų teisių ir jų objektų apsaugos atžvilgiu.

Pirmoji perspektyva, susijusi su atlikimų užfiksuotų audiovizualiniame įrašė problema. Galime išskirti dvi iniciatyvas keisti reglamentavimą susijusį su atlikėjų teisėmis į audiovizualinius atlikimo įrašus. Šiuo metu šios problemos diskusijos vyksta regioniniu bei nacionaliniu lygmeniu.

Pirmiausia aptarsime įstatymo leidėjo iniciatyvą, kurioje šių atlikimų teisinės apsaugos pokyčiai numatyti Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo projekto 11 ir 53 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – projektas) 53 straipsnio 3 dalyje, pabrėžiant, kad audiovizualinio kūrinio¹¹⁰ gamintojui (prodiuseriui) neperduodama atlikėjo teisė gauti atlyginimą už kiekvieną audiovizualinio atlikimo įrašo naudojimo būdą, kurie nurodyti ATGTĮ 53 straipsnio 1 dalyje. Negalioja tos sutartys, kuriose atlikėjai atsisako teisės į atlyginimą už audiovizualinio atlikimo įrašo naudojimą.¹¹¹ Taigi, šiuo pasiūlymu siekiama panaikinti atlikėjų teisių perleidimo prezumpciją audiovizualinio kūrinio gamintojui. Dabar galiojančiame ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta įstatymo prezumpcija, pagal kurią atlikėjas, sudarydamas sutartį su audiovizualinio kūrinio gamintoju, perleidžia jam teisę transliuoti, retransliuoti ar kitaip viešai skelbti neįrašytą atlikimą, atgaminti atlikimo įrašą, padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą bei platinti atlikimo įrašą arba jo kopijas juos parduodant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti, juos importuojant arba eksportuojant. Tai speciali įstatymo prezumpcija, taikoma teisiniams santykiams, kurie susidaro tarp atlikėjo, kaip pirminio teisės subjekto, kuris įgyja teises nuo kūrinio atlikimo (t.y. nuo atlikimo sukūrimo momento) ir audiovizualinio kūrinio (filmo) gamintojo (prodiuserio), kuris organizuoja ir finansuoja audiovizualinio kūrinio sukūrimą ir gamybą.¹¹² Atlikėjai, kurių atlikimas įrašomas į audiovizualinę laikmeną, visas turimas išimties turtines teises, perduoda audiovizualinio kūrinio gamintojui, sudarydami sutartis. Šiuo atveju neatšaukiama teisė numatyta tik nuomoti atlikimo įrašą. Taip pat svaru paminėti, kad net ir nesant tokiai įstatymo prezumpcijai, atlikėjai dažniausiai praktikoje paprastai perleidžia sutartimis visas turimas išimties teises audiovizualinio kūrinio

¹¹⁰Audiovizualinis kūrinys – kinematografinis kūrinys ar kitas kinematografinėmis priemonėmis išreikštas kūrinys, sudarytas iš tarpusavyje susijusių vaizdų, perteikiančių judesį, lydimą arba nelydimą garso, įrašytas (užfiksuotas) materialioje vaizdo įrašymo laikmenoje (ATGTĮ 2 str. 4 d.).

¹¹¹Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas.

¹¹²Matulevičienė, Nijolė Janina. Atlikėjų teisių perdavimo prezumpcijos. *Jurisprudencija*, 2005, Nr. 71 (63) P. 4.

gamintojui.¹¹³ Atkreiptinas dėmesys, kad tokių atlikimų apsauga nebuvo numatyta nuo Romos konvencijos priėmimo dienos. Šios konvencijos 19 straipsnyje įtvirtinta, kad atlikimui, užfiksuotam vaizdo ir garso įrašuose, nebus taikomos šios konvencijos 7 straipsnyje įtvirtintos atlikėjų teisės.¹¹⁴ Galime daryti išvadą, kad atlikėjams nebuvo suteikta tarptautinė apsauga jų atlikimams, kurie yra užfiksuoti audiovizualiniame įrašė. Tokį teisinį reglamentavimą nulėmė kino pramonės interesai. Romos konvencijos komentare paminėta, kad dėl tokio reguliavimo, atlikėjai atsiduria žemesnėje padėtyje, palyginti su kitomis gretutinių teisių turėtojų grupėmis.¹¹⁵ Autorės nuomone, negalime su tokiu reglamentavimu sutikti, visų pirma dėl to, kad Romos konvencija priimta neatsižvelgiant į greitai besivystančią technologijų pramonę ir naujai atsirandančius tokių atlikimų panaudojimo būdus ir antra, kad nesuteikiama net minimali atlikimų apsauga, užtikrinanti atlikėjui teisę kontroliuoti jų objektų panaudojimą videogramų, filmų ar įrašytų televizijos programų antriniam panaudojimui.¹¹⁶ Taigi, reikėtų tokiai įstatymų leidėjų iniciatyvai pritarti, kadangi toks atlikimų, kurie įrašyti į audiovizualinius įrašus apsaugos reglamentavimas ATGTĮ vertintinas neigiamai. Visų pirma, audiovizualinių kūrinių gamintojui perduodamos atlikėjų išimtinės turtinės teisės. Antra, išmokamas tik vienkartinis atlygis, neužtikrinant gauti atlyginimą už pakartotinių audiovizualinių kūrinių naudojimą arba bent įtvirtinant procentinę atlyginimo dalį, skaičiuojamą nuo pajamų, gautų už audiovizualinio kūrinio naudojimą. Trečia, trūksta teisinio aiškumo, kadangi nėra įtvirtinamas atlyginimo dydžio skaičiavimo metodas bei neminimos teisingo atlyginimo ar tinkamo atlyginimo sąvokos. Ketvirta, nėra teisinių gynėbos priemonių, kad atlikėjai galėtų kreiptis į teismą dėl tokių sutarčių nuginkijimo ar peržiūrėjimo. Taigi, atsižvelgiant ir į kitų valstybių nacionalinį reglamentavimą, pvz.: Prancūzijoje perleidžiant turtines teises audiovizualinio kūrinio gamintojui, būtina detalai aptarti tokio perleidimo terminą.¹¹⁷ Be to, jeigu sutartyje nėra susitariama dėl atlyginimo į tam tikrą panaudojimo būdą, toks atlyginimas nustatomas pagal bendrus to sektoriaus tarifus. Pavyzdžiui, aktorių tarifai yra nustatyti specialiaame atlikėjų ir filmo prodiuserių susitarime, pagal kurį atlikėjams priklauso bent minimalus šiame susitarime nustatytas atlyginimas, bei du procentai, nuo prodiuserio pajamų, gautų eksploatuojant tą filmą. Šie pinigai yra mokami atlikėjų teises atstovaujančiai kolektyvinio administravimo asociacijai. Muzikantų atžvilgiu taip pat

---

¹¹³A study prepared for Association of European Performer's Organizations (AEPO – ARTIS). *Performer's rights in European legislation. Situation and Elements for improvement. 2007.* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-26].

Prieiga per internetą: <http://www.aepo-artis.org/usr/AEPO-ARTIS%20Studies/Study%20Performers%20Rights%20in%20Acquis_AEPO-ARTIS.pdf>. P. 63.

¹¹⁴Autorių kolektyvas. Romos konvencijos ir fonogramų konvencijos komentarai. Vilnius: Phare, 2002. P. 81.

¹¹⁵Ten pat. P. 83.

¹¹⁶Ten pat. P. 84.

¹¹⁷WIPO AD HOC Informal meeting on the protection of audiovisual Performances. 2004. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-26]. Prieiga per internetą:

<http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/avp_im_03/avp_im_03_4_add.pdf>. P. 33.

egzistuoja panaši kolektyvinė sutartis.¹¹⁸ Vokietijoje, jei atlikėjui ir audiovizualinio kūrinio gamintojui nepavyksta susitarti dėl atlyginimo, atlikėjas turi teisę gauti teisingą atlyginimą. Atlyginimas laikomas teisingu, jei jis atitinka sutarties sudarymo metu nusistovėjusią tokių sutarčių sudarymo įprastą praktiką. Atlikėjas turi teisę prašyti peržiūrėti sudarytą audiovizualinę sutartį, siekiant nustatyti teisingą atlyginimą. Taip pat pažymėtina, jog abiejuose valstybėse yra skatinamas tokių sutarčių sudarymas per kolektyvinius administravimo subjektus.¹¹⁹

Apibendrinant, šiuo projektu siekiama pagerinti atlikėjų padėtį, sudarant jiems sąlygas gauti atlyginimą ne tik už audiovizualinių kūrinių sukūrimą, bet ir už jų tolimesnį panaudojimą įvairiais būdais ir priemonėmis (demonstruojant kino teatruose, transliuojant per televiziją, retransliuojant, viešai skelbiant internete ir t.t.), sustiprinti derybines pozicijas pasirašant sutartis bei padidinti teisinį aiškumą, nustatant atlyginimo mokėjimo sąlygas atlikimo įrašų naudojimo būdus, už kuriuos atlyginimą atlikėjams turi mokėti naudotojai. Priėmus tokį įstatymo nuostatos keitimo pasiūlymą būtų užtikrinta atlikėjų teisių derama apsauga, garantuotas atlyginimas meno kūrėjams už filmų panaudojimą bei būtų skatinama tolimesnė kūrybinė veikla.¹²⁰

Antroji iniciatyva pateikiama teisės mokslininkų publikacijose. Pažymėtina, kad teisės specialistai kritikuoja ATGTĮ keitimo projekto nuostatas, kadangi toks audiovizualinių atlikimų reguliavimas nebūtų aiškus ir praktiškai sunkiai įgyvendinamas. Visų pirma, netinkama nuostata dėl atlikėjui galimybės gauti dvejetainio pobūdžio atlyginimą.¹²¹ Tokio pobūdžio atlyginimo nustatymas vis tiek neapsaugotų atlikėjo nuo audiovizualinių įrašų gamintojų piknaudžiavimo dėl sutarties sąlygų. Teisės specialistų nuomone, numatyta galimybė atlikėjui gauti atlyginimą per kolektyvinio administravimo asociacijas gali paskatinti prodiuserius mažinti pagal sutartis mokamą atlyginimą.¹²² Antra, ekonomines pasekmes patirtų ir galutiniai vartotojai, kadangi numatyta nuostata rinkti kolektyvinio administravimo asociacijoms atlyginimą, skaičiuojamą procentais nuo naudotojo pajamų ar kitu sutartu būdu, už filmų viešą atlikimą kino teatruose, padidintų išlaidas perkant kino teatrų bilietus.¹²³ Todėl siekiant teisinio aiškumo ir tinkamų atlikėjų turtinių interesų užtikrinimo, teisės specialistai siūlo patikslinti ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalį, kad atlikėjai turi neatšaukiamą teisę gauti tam tikrą atlyginimą už kiekvieną audiovizualinio

---

¹¹⁸WIPO AD HOC Informal meeting on the protection of audiovisual Performances. 2003. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-26]. Prieiga per internetą:

<http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/avp_im_03/avp_im_03_3b.pdf>. P. 9.

¹¹⁹Ten pat. P. 26-42.

¹²⁰Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2407(2). [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-28]. Prieiga per internetą: <www.lrs.lt>.

¹²¹Tai atlyginimas mokamas pagal audiovizualinio kūrinio sukūrimo (pastatymo) sutartį ir atlyginimas mokamas naudotojų per atlikėjų teisių kolektyvinio administravimo asociacijas už kiekvieną audiovizualinio atlikimo įrašo naudojimo būdą, susijusi su atlikėjo turtinėmis teisėmis.

¹²²Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje. Jurisprudencija, 2011, Nr. 18 (3). P. 1012.

¹²³Ten pat.

kūrinio gamintojui perduotą atlikėjo išimtinę teisę, nepanaikinant įstatymo teisių perdavimo prezumcijos.¹²⁴

Antroji perspektyva, susijusi su tuo, kad reikia suvienodinti taikomą teisinę apsaugą atlikimams, kurie įrašyti į fonogramas su atlikimais, kurie užfiksuoti audiovizualiniame įrašė. Analizuojant dabartinę teisinę reguliavimą pastebima, kad didesnė apsauga taikoma tiems atlikimams, kurie yra įrašyti į fonogramas. Tai galima paaiškinti remiantis ATGTĮ 55 straipsnio nuostatomis, bei aukščiau paminėtu ATGTĮ 53 straipsnio 4 ir 5 dalių analize. Atlikėjai neturi išimtinės turtinės teisės į jų audiovizualinių atlikimų įrašų transliavimą, retransliavimą ar kitokį viešą paskelbimą, nei teisės į atlyginimą už šiuos veiksmus, kitaip nei atlikimų, įrašytų į fonogramas, atveju. Šis skirtumas taip pat kaip ir ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalies reglamentavimas yra kilęs iš Romos konvencijos 12 straipsnio reguliavimo, kuriame numatyta teisė gauti atlyginimą tik už komerciniais tikslais išleistų fonogramų transliavimą, bei viešą paskelbimą.¹²⁵ Tokia šių dviejų atlikėjų objektų takoskyra buvo įtvirtinta ir kituose tarptautiniuose teisės aktuose. Europos Sąjungos lygmeniu nėra iki galo išspręsta ši problema. Nuomos ir panaudos direktyvos 8 straipsnyje teigiama, kad atlyginimas už transliavimą ir viešą paskelbimą yra suteikiamas tik už fonogramų naudojimą, nepaminint audiovizualinių įrašų. Tačiau šios direktyvos 16 konstatuojamoje dalyje, valstybėms narėms neužkertamas kelias suteikti didesnę apsaugą.

Šių atlikimų teisinė problematika plačiai buvo nagrinėjama šio darbo 2.2.5. skyriuje, todėl atsižvelgiant į paminėtus ATGTĮ reglamentavimo trūkumus, reikėtų šio įstatymo 55 straipsnį papildyti naujomis nuostatomis įtraukiant ir atlikimus, įrašytus į audiovizualinius įrašus, mokant atlyginimą už antrinį panaudojimą juos transliuojant, retransliuojant ir kitaip viešai skelbiant.¹²⁶ Reikėtų suteikti tokį teisinį reglamentavimo režimą, koks taikomas garso įrašams.¹²⁷ Visų pirma dėl to, kad nėra argumentų, kodėl reikėtų taikyti skirtingą teisinę apsaugą. Antra, yra puikių kitų šalių teisinio reguliavimo pavyzdžių: Vokietija, Švedija, Ispanija numato atlikėjams teisę gauti atlyginimą už antrinį audiovizualinių įrašų naudojimą¹²⁸, kurios suteikia teisinę apsaugą atlikimams, užfiksuotiems audiovizualiniame įrašė. Trečia, tokiems atlikimams atlyginimas įstatymo nuostatomis garantuojamas tik atgaminant asmeniniais tikslais.

---

¹²⁴Ten pat.

¹²⁵Ten pat. P. 54.

¹²⁶Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje. Jurisprudencija, 2011, Nr. 18 (3). 1013 p.

¹²⁷Mizaras. V. Monograija „Autorių teisės II tomas“. Vilnius: Justitia, 2009. P. 72.

¹²⁸A study prepared for Association of European Performer's Organizations (AEPO – ARTIS). *Performer's rights in European legislation. Situation and Elements for improvement*. 2007. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-26].

Prieiga per internetą: <http://www.aepo-artis.org/usr/AEPO-ARTIS%20Studies/Study%20Performers%20Rights%20in%20Acquis_AEPO-ARTIS.pdf>. P. 29-30.

Trečioji perspektyva, susijusi su vykstančiomis diskusijomis Europos Parlamento Kultūros ir švietimo komitete dėl piratavimo mokesčio įvedimo. Šis komitetas specialiai parengė studiją, kurios tikslas iširti šio mokesčio įvedimo galimybes ir pasekmes.¹²⁹ Mokesčio įvedimas bent truputį sumažintų jau ir taip didelius piratavimo mastus bei suteiktų vartotojams galimybę legaliai dalytis failais internete už tai atsiskaitant kolektyviniu būdu. Mokestį turėtų surinkti internetinių paslaugų tiekėjai, o surinktus mokesčius išdalintų kolektyvinio administravimo organizacijos. Žinoma kūrinių ar atlikimo atsisiuntimo failas būtų ribojamas tam tikromis teisėmis, pvz, nurodant platinimo teisę. Šis mokestis būtų renkamas kiekvieną mėnesį. Tačiau kyla ir problemų, ar šį mokestį turėtų mokėti visi vartotojai, ar tik dalis ir kokie vartotojai, t.y. kokiomis duomenų parsisiuntimo programomis besinaudojantys vartotojai turėtų mokėti, taip pat kas galėtų būti nuo jo atleistas. Kyla klausimas, kaip turėtų būti dalijamas šis mokestis. Atsižvelgus į visus šiuos aspektus, autorė manytu, kad tai negarantuotų efektyvios atlikimų apsaugos, nes atlikėjai savo išimtinės teises pakeistų į teisę gauti atlyginimą. Žinoma, nereikia pamiršti ir visuomenės intereso, juolab, kad atlikėjai atlieka savo atlikimus žmonėms, kad juos viešintų, kad žmonės galėtų jais gerėtis, grožėtis, dvasiškai intelektualiai tobulėti. Visgi, tai būtų veiksminga priemonė, nes kaip matome piratavimo neina pažaboti tiek autorių išimtinėmis teisėmis, tiek atlikėjų išimtinėmis teisėmis.

Ketvirtoji perspektyva, tai poreikis tinkamai sureguliuoti autorių ir gretutinių teisių išimtį – atgaminimą asmeniniais tikslais. Šią problemą aptarsime trumpai, kadangi, ji nėra šio darbo nagrinėjimo objektas, tačiau siejasi su tinkamu atlikėjų teisių ir jų atlikimų apsaugos užtikrinimu. Esamas įstatyminis reglamentavimas kritikuojamas dėl netinkamo atlyginimo atlikėjams surinkimo bei pasenusių nuostatų taikymo atlikimo įrašų atgaminimo atveju. Pažymėtina, kad įstatymo projekto¹³⁰ aiškinamajame rašte teigiama, jog didžiulį susirūpinimą kelią bloga situacija meno rinkoje ir dėl to mažėjantis kūrybinių industrijų patrauklumas bei konkurencingumas.

„Skirtingai nei daugelyje ES šalių, dėl pasenusių įstatymų Lietuvoje autoriams ir atlikėjams iki šiol nerenkamos kompensacijos už jų kūrinių kopijavimą į šiuolaikines laikmenas ar kopijavimui skirtus įrenginius. Dėl to palyginti su kolegomis užsienyje mūsų kūrėjai gauna kur kas mažesnę atlyginimą“, – sako AGATA direktorė Agnė Masalskytė.

Vadovaujantis ES direktyva ir nacionaliniais teisės aktais, atlyginimas autoriams ir atlikėjams už kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais taikomos daugumoje valstybių. Jų netaiko Didžioji Britanija, Airija, Kipras, kur kopijuoti kūrinius draudžiama. 2010 m. atliktas tyrimas

¹²⁹Piratavimą internete pažabotų mokestis? Laikraštis 15 min.lt. 2011 m. lapkričio 2 d., Nr. 119 (1209). P. 11

¹³⁰Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo pakeitimo aiškinamasis raštas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-28].

Prieiga per internetą: <http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=22507&p_org=&p_fix=n&p_gov=y>.

atskleidė, kad muziką, filmus ir kitus kūriniais tikslais kopijuoja maždaug trečdalis visų šalies gyventojų. Paaiškėjo, kad be CD ar DVD diskų, muzika ir filmai dažniausiai kopijuojami į USB atmintines bei kompiuterio atminties diskus.¹³¹

Taigi, galime daryti išvadą, kad siekiama atlikimų teisinę apsaugą išplėsti, atsižvelgiant į kitų Europos šalių praktiką, suteikiant atlikėjams išimtinės teises, ieškant priemonių sumažinti atlikimų bei atlikėjų teisės pažeidimų internetinėje erdvėje. Gretutinių teisių termino pratęsimas, kuris aktualus ir atlikėjams, puikus pavyzdys, kad atlikėjų teisių ir jų kūrybinės veiklos objekto teisinės apsaugos reikšmė palaipsniui prilyginama autorių teisės apsaugai.

---

¹³¹2011 m. lapkričio 23 d. Nr. 280-P-34 Lietuvos Respublikos Seimo Informacinės visuomenės plėtros komiteto papildomo komiteto išvada dėl autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 16, 19, 20, 20¹, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 33, 58, 75 straipsnių, Įstatymo piredo ir papildymo nauju 20¹ straipsniu, 1 ir 2 priedais įstatymo projekto Nr. XIP-1991(2). [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-26]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=412319&p_query=Autori%F8%20teisi%F8%20ir%20gretutini%F8%20teisi%F8%20%E1statymas&p_tr2=2>.

IV. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Atlikimų teisinės apsaugos reglamentavimas tarptautiniu lygmeniu nesuteikia atlikėjams efektyvios teisinės apsaugos, tačiau palieka valstybėms narėms pačioms savo nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtinti aukštesnę nei minimalią atlikėjų teisių apsaugą. Galime teigti, kad dabartinis atlikėjų ir jų intelektualinės veiklos objektų reglamentavimas Lietuvos ATGTĮ yra nulemtas tarptautinių ir regioninių teisės aktų, harmonizuojant šias nuostatas, tačiau nepasinaudojant aukščiau įvardinta galimybe įtvirtinti didesnę teisinę apsaugą atlikimų srityje.

2. Atlikimo apibrėžimas nėra įtvirtintas tarptautinėse sutartyse, Europos Sąjungos teisės aktuose bei ATGTĮ, išskyrus atskirų valstybių nacionalinius įstatymus. Todėl atlikimo samprata gali būti suprantama nevienodai. Skirtingas reglamentavimas kitose valstybėse gali kelti tam tikrų teisių į atlikimą įgyvendinimo problemų. Išskyrus atlikimui būdingus požymius, galime teigti, kad atlikimui nėra keliami jokie formalūs reikalavimai, kad jam būtų suteikta teisinė apsauga. Svarbiausia, kad atlikimas būtų atlikėjo meniškas ir asmeninis kūrinio, folkloro ar cirko numerio atlikimas.

3. Išanalizavus atlikėjų teisių turinį, galime daryti išvadą, kad atlikėjams suteikiamos asmeninės neturtinės teisės yra tinkamai sureguliuotos, tačiau išimtinių turtinių teisių reglamentavimas nėra aiškus ir pakankamas. Nėra atlikėjui suteikiama išimtinė turtinė teisė transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti *atlikimo įrašą*. Pagal dabar galiojantį ATGTĮ atlikėjai turi tik teisę į atlyginimą už transliavimą, retransliavimą ir kitokį viešą paskelbimą komerciniais tikslais išleistų fonogramų atveju ir, be to, išskiriant atlikimus, užfiksuotus audiovizualiniame įrašė. Atsižvelgiant į tai, reikėtų ATGTĮ 55 straipsnio reglamentavimo nuostatose įtvirtinti atlikėjo neatšaukiamą teisę gauti atlyginimą už audiovizualinio atlikimo įrašo transliavimą, retransliavimą ar kitokį viešą paskelbimą bei paaiškinti komerciniais tikslais išleistos fonogramos sampratą.

4. Atliktos atlikėjų išimtinių turtinių teisių analizės pagrindu, galime teigti, kad atlikimų teisinė apsauga priklauso nuo to, ar atlikimas yra gyvas ar įrašytas. Atlikėjai turi visas išimtines turtines teises į jų „gyvus atlikimus, tačiau jų panaudojimas atlikėjams nėra ekonomiškai naudingas, nes jie dalyvaudami televizijos ar radijo laidoje sutinka, kad jų atlikimas būtų įrašytas. Atlikimams, kurie įrašyti į garso ar vaizdo įrašus, suteikiama siauresnė teisinė apsauga, nesuteikiant atlikėjui išimtinės turtinės teisės transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai paskelbti atlikimą.

5. Nors teoriškai ATGTĮ numato visas atlikėjų išimtinės teises į jų atlikimą, įrašytą audiovizualiniame įrašė, tačiau šių išimtinių teisių praktinis įgyvendinimas neužtikrina šių atlikimų teisinės apsaugos, nes visos išimtinės turtinės teisės yra perleidžiamos prodiuseriui, remiantis teisių perleidimo prezumcija, įtvirtinta ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalyje. Atkreiptinas dėmesys, kad tokių panašių prezumcijų įtvirtinimas įstatyme mažina atlikimų teisinę apsaugą, nes atlikėjas praranda subjektinę teisę įgyvendinti savo išimtinės turtines teises bei kontroliuoti atlikimų tolimensį panaudojimą. Todėl reikėtų pritarti tokiam audiovizualinių atlikimų įrašų reguliavimo režimui, kuris suteiktų atlikėjui neatšaukiamą teisę gauti tam tikrą atlyginimą už kiekvieną audiovizualinio kūrinio gamintojui perduotą išimtinę turtinę teisę.

6. Išanalizavus Terminų direktyvos nuostatas bei Europos Komisijos iniciatyvas darytina išvada, kad viena iš būtinų sąlygų užtikrinti veiksmingesnį atlikimų teisinės apsaugos veikimą yra atlikėjų teisių apsaugos termino pailginimas. Tačiau abejojama, kad tokio laikotarpio atlikėjų turtinių teisių apsauga, skaičiuojama 70 metų po pirmojo viešo įrašo paskelbimo ar atlikimo, gali būti produktyviai įgyvendinama, neišsprendus atlikėjų sutartinių problemų.

7. Darbe išanalizavus su atlikėjų teisėmis susijusio teisinio reglamentavimo kaitą bei pastarųjų metų iniciatyvas, vykusias tiek tarptautiniame, tiek regioniniame ir nacionaliniame lygmenyse bei atsižvelgus į teisės aktų reformas, darytina išvada, jog atlikimų teisinės apsaugos reglamentavimas, nors ir nepakankamai, bet tendencingai stiprėja, t.y. atlikėjams ir atlikimams suteikiama vis platesnė ir efektyvesnė teisinė apsauga bei ieškomų teisinių sprendimo būdų ją tobulinti, t.y. suteikti teisę gauti atlyginimą už antrinį atlikimų, įrašytų į audiovizualinį įrašą, panaudojimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr. VIII-1864, (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
3. 1999 m. gegužės 18 d. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. Valstybės žinios, 1999, Nr. 50-1598.
4. Tarptautinės Romos konvencijos dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančių organizacijų apsaugos ratifikavimo įstatymas. Valstybės žinios, 1999, Nr. 11-236.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugpjūčio 12 d. nutarimas Nr. 1018 „Dėl autorių ir atlikėjų asmeninių neturtinių teisių apsaugos tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 80-3655.
6. LR Vyriausybės 2007 m. sausio 1 d. nutarimu Nr. 997 patvirtintas Atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos aprašas. Valstybės žinios, 2007, Nr. 102-4156.
7. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 spalio 25 d. įsakymas Nr. ĮV-645 „Dėl autorių teisių ir gretutinių teisių kolektyvinio administravimo muzikos kūrinių viešo atlikimo ir viešo paskelbimo srityje rekomendacijų patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2007-11-13, Nr. 116-4753.
8. Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančių organizacijų apsaugos. Valstybės žinios, 1999, Nr. 11-249.
9. 1994 balandžio 15 d. Pasaulinės prekybos organizacijos sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS). Valstybės žinios, 2001. Nr. 16-1620.
10. 1996 gruodžio 20 d. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis. Valstybės žinios, 2000, Nr. 95-2970.
11. Berno konvencija „Dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“ // Valstybės žinios, 1995, Nr.40-988.
12. Lietuvos Respublikos bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947), baigiamojo dokumento, išreiškiančio daugiašalių derybų dėl prekybos Urugvajaus raundo rezultatus, sutarties dėl civilinės aviacijos orlaivių prekybos, Lietuvos prisijungimo prie Marakešo sutarties, įsteigiančios Pasaulio prekybos organizaciją, protokolo, Lietuvos Respublikos ir Jungtinių Meksikos Valstijų supratimo

memorandumo dėl geografinių nuorodų apsaugos ir darbo grupės dėl Lietuvos stojimo į Pasaulio prekybos organizaciją ataskaitos ratifikavimo įstatymas. Valstybės žinios, 2001, Nr. 46-1619.

13. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 16, 19, 20, 20¹, 21, 22, 23, 24, 26, , 28, 33, 39, 58, 75 straipsnių, įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo nauju 20¹ straipsniu, 1 ir 2 priedais įstatymas Nr. XIP-1991(2).
14. Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. *Valstybės žinios*. Nr: XIP-2407(2), 2010-10-12.
15. 2007 m. gruodžio 13 d. Lisabonos sutartis iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį. Oficialus leidinys C, 2007-12-17, Nr. 306-1.
16. 1992 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (92/100/EEB) dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje. OL, 1992, specialusis leidinys, skyrius 346, tomas 61.
17. 1992 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, susijusių su palydoviniu transliavimu ir kabeliniu perdavimu, koordinavimo. OL, 1993, specialusis leidinys, skyrius 248, tomas 15.
18. 1993 m. spalio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 93/98/EEB harmonizuojanti autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminą. OL, 1993, specialusis leidinys, skyrius 290, tomas 9 (kodifikuota redakcija, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EEB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų. OL, 2006, specialusis leidinys, skyrius 372, tomas 12).
19. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių aspektų informacinėje visuomenėje harmonizavimo. OL, 2001, specialusis leidinys, skyrius 167, tomas 10.
20. 2004 balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo. OL, 2004, specialusis leidinys, skyrius 195, tomas 16.
21. 2011 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/77/ES, kuria keičiama direktyva 2006/116/EB [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-12-06]. Prieiga per internetą: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:265:0001:0005:LT:PDF>>.
22. Netherlands Related Rights Act (1993) [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-12-09]. Prieiga per internetą: <<http://www.ivir.nl/legislation/intellectual-property/netherlands.html>>.

Specialioji literatūra:

23. Autorių kolektyvas. *Romos konvencijos ir fonogramos konvencijos komentarai*. Vilnius: Phare, 2002.
24. Autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga: ar lengva būti kūrėju Lietuvoje. Straipsnių rinkinys. Vilnius, 2001.
25. BIRŠTONAS, Ramūnas; KLIMKEVIČIŪTĖ, Danguolė; MATULEVIČIENĖ, Nijolė Janina; MICKIENĖ, Lina; USONIENĖ, Jūratė. *Intelektinė nuosavybės teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2010.
26. BIRŠTONAS, Ramūnas; MATULEVIČIENĖ, Nijolė Janina; USONIENĖ, Jūratė. Atlikėjo samprata intelektinės nuosavybės ir mokesčių bei valstybinio socialinio draudimo įstatymuose. *Socialinių mokslų studijos: mokslo darbai*. Mykolo Romerio universitetas, 2011, Nr. 3(1). P. 231–248.
27. BIRŠTONAS, Ramūnas; MATULEVIČIENĖ, Nijolė Janina; USONIENĖ, Jūratė. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje. *Jurisprudencija*, 2011, Nr. 18 (3).
28. BIRŠTONAS, Ramūnas; MATULEVIČIENĖ, Nijolė Janina; USONIENĖ, Jūratė. Atlikėjų turtinių teisių individualaus įgyvendinimo problemos Lietuvoje. *Socialinių mokslų studijos: mokslo darbai*. Mykolo Romerio universitetas, 2011, Nr. 3(3). P. 945–965.
29. BURELL, Robert; COLEMAN, Allison. *Copyright Exceptions. The Digital Impact*. Cambridge University Press, 2005.
30. FICSOR, M. Copyright And Related Rights In The Context Of The Internet. 2003 April 29 and 30 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-09]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/arab/en/meetings/2003/ip_tip/doc/wipo_ip_tip_03_9.doc>.
31. GRUENBERGER, Michael. A duty to protect the rights of performers? Constitutional foundations of an intellectual property right. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-10]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=945408>.
32. LEWINSKI, Silke. *Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai*. Vilnius, 2001.
33. LEWINSKI, Silke. *Autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga informacinėje visuomenėje*. Vilnius, 2001.
34. LEWINSKI, Silke. *International Copyright Law and Policy*. New York: Oxford University press, 2008.

35. Lionel Bently, Brad Sherman. *Intellectual Property Law. Second Edition*. New York: Oxford University Press, 2001.
36. MATULEVIČIENĖ, Nijolė Janina. Atlikėjų teisių perdavimo prezumpcijos. *Jurisprudencija*, 2005, Nr. 71 (63).
37. MATULEVIČIENĖ, Nijolė Janina. Atlikėjų teisių apsauga pagal Lietuvos įstatymus ir tarptautines sutartis. Mokslinės konferencijos medžiaga. Vilnius: Justitia, 2001.
38. MATULEVIČIENĖ, Nijolė. Autorių ir atlikėjų teisių apsauga Lietuvoje. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą: <<http://www.unesco.lt/documents/kultura/menininko%20statusas/nijoles%20matulevicienes%20kalba.doc>>.
39. MIZARAS, Vytautas. *Autorių teisė I tomas*. Vilnius: Jusititia, 2008.
40. MIZARAS, Vytautas. *Autorių teisė II tomas*. Vilnius: Justitia, 2009.
41. MIZARAS, Vytautas. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo reglamentavimo novelos Europos Bendrijos teisėje: pagrindiniai principa. *Teisė*. Vilnius, 2005, Nr. 55. p. 38.
42. MORGAN, O. International protection of performers' rights. Oregon: Hart publishing Oxford and Portland, 2002.
43. NORDEMMAN, Wilhelm. A Revolution of Copyright in Germany, *Journal of the Copyright Society of the USA*, VOL. 49, No. 4 at p. 1045.
44. STERLING, J. A. L. *World Copyright Law*. London: Sweet and Maxwell, 2003.
45. TRITTON, Guy, „et. al.“. *Intellectual Property in Europe*. London: Thomson Sweet and Maxwell, 2008.
46. USONIENĖ Jūratė. *Autorių teisių perdavimo ypatybės*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008.
47. VILEITA, Alfonsas. *Lietuvos Respublikos autorių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000.
48. WALTER, Michael, LEWINSKI, Silke. *European Copyright Law. A Commentary*. New York: Oxford University press, 2010.
49. RIBEIRO, Gisela Telles. Performers rights Portuguese Law. GDA. Legal Department. 2008.
50. RICKETSON, Sam, GINSBURG, Jane. *International Copyright and Neighbouring rights. The Bern Convention and Beyond. Volume II*. New York: Oxford University Press, 2006.
51. Institute for Information Law. University of Amsterdam. The Recasting of Copyright and Related Rights for the Knowledge Economy. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf>.

52. Laikraštis 15 min.lt. 2011-11-02, Nr.119 (1209). Piratavimą internete pažabotų mokestis?

Praktinė medžiaga:

53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje LATGA-A v. UAB „Trajektorija“, Nr. 3K-3-4/2008.
54. 2002 m. vasario 12 d. LAT CBS nutartis civilinėje byloje L.K.v. G.B, UAB „Julvita“, Nr. 3K-7-437.
55. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2003-05-12 nutartis civilinėje byloje A.D. v. Teatras, Nr. 2A-182.

Elektroniniai dokumentai:

56. A study prepared for Association of European Performer's Organizations (AEPO – ARTIS). Performer's rights in European legislation. Situation and Elements for improvement [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą: <http://www.aepoartis.org/usr/AEPOARTIS%20Studies/Study%20Performers%20Rights%20in%20Acquis_AEPO-ARTIS.pdf>.
57. Comment by the Max-Planck Institute on the Commission's proposal for a Directive to amend 2006/116 EC of the European Parliament and Council concerning the Term of Protection for Copyright and Related rights. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-06-20]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1288620>.
58. Intellectual property: protection and enforcement. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-17]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm7_e.htm>.
59. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee. The Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-06-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.aepoartis.org/usr/docs%20coll%20man%20of%20rights/communication%20collective%20management%20societies.pdf>>.
60. European Parliament resolution on the protection of audio-visual performer. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P5-TA-2003-0221&language=EN>>.
61. Commission of the European Communities, Commission staff working document. *Impact assessment on the legal and economic situation of performers and record producers in the European Union* [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą:

<http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/term/ia_term_en.pdf>.

62. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų. Aiškinamasis memorandumas [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-23]. Prieiga per internetą:

<<http://eurex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008PC0464:LT:N OT>>.

63. Diplomatic Conference on the Protection of audiovisual performances. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą:

<<http://www.wipo.int/tools/en/gsearch.html?cx=000395567151317721298%3AAqrs59qtjb0&cof=FORID%3A11&q=audiovisual+conference#1134>>.

64. Autorių teisių ir gretutinių teisių apribojimo, susijusio su kūrinų atgaminimu asmeniniais tikslais, kompensavimo mechanizmo įgyvendinimo pasekmių tyrimas [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą:

<[www.infobalt.lt/docs/20031124AUTORIU TEISES galutine ataskaita priedas.doc](http://www.infobalt.lt/docs/20031124AUTORIU_TEISES_galutine_ataskaita_priedas.doc)>.

65. 2009 m. Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūros veiklos ir finansinės atskaitomybės ataskaita. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą: <<http://www.latga.lt/files/LATGA-Naujienos-2010-1.pdf>>.

66. Komentarai prie 2010 m. Spinter tyrimo „Kūrinių atgaminimo asmeninias tikslais mastas Lietuvoje“. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.agata.lt/wp-content/uploads/2010/07/Tyrimo-rezultatai.pdf>>.

67. Digital Europe. Consumer copying in the digital world. A single market solution for the digital agenda. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą: <<http://www.digitaleurope.org/web/news/telecharger.php?iddoc=1109>>.

68. WIPO AD HOC Informal meeting on the protection of audiovisual Performances. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-11]. Prieiga per internetą:

<http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/avp_im_03/avp_im_03_3b.pdf>.

69. Projektas „Dėl Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo“ Nr. 10-719-01. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-28]. Prieiga per internetą: <http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=22503&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=y>.

70. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo pakeitimo aiškinamasis raštas. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-

- 28]. Prieiga per internetą: <http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_1?p_id=22507&p_org=&p_fix=n&p_gov=y>.
71. Lietuvos Respublikos [autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo](#) įstatymo projektas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. [50 – 1598](#); 2003, Nr. [28-1125](#); 2006, Nr. [116-4400](#).
72. 2009 m. Lietuvos gretutinių teisių asociacijos veiklos ataskaita [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-03]. Prieiga per internetą: <http://www.agata.lt/wp-content/uploads/2010/04/Ataskaita_web.pdf>.
73. 2010 m. Lietuvos gretutinių teisių asociacijos veiklos ataskaita [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-11-03]. Prieiga per internetą: <http://www.agata.lt/wp-content/uploads/2011/05/ataskaita_2010.pdf>.

Internetiniai tinklalapiai:

74. Lietuvos gretutinių teisių asociacija www.agata.lt.
75. Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra www.latga.lt.
76. Lietuvos Respublikos Seimas www.lrs.lt.
77. Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija www.wipo.int.
78. GDA Direitos dos Artistas www.gdaie.pt.
79. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas www.lat.lt.
80. Eur – Lex www.europa.eu.lt.

SANTRAUKA

ATLIKIMŲ TEISINĖ APSAUGA. DABARTIS IR PERSPEKTYVOS

Magistro baigiamajame darbe analizuojamas teisinis atlikimų reglamentavimas, atlikimo samprata bei jam keliami teisinės apsaugos reikalavimai, atlikėjų išimtinių turtinių teisių turinys ir atlikimų teisinės apsaugos perspektyvos. Autorė supažindina su atlikimo apibrėžimo problematika, atlikėjų išimtinių turtinių teisių reglamentavimo problemomis, atlikimų teisinės apsaugos specifika, išskiria atlikimui būdingus bruožus ir apžvelgia šiuo metu priimtos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/77/ES, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų, nuostatas bei atlikėjų teisės apsaugos perspektyvas.

Atlikimų ir atlikėjų turtinių teisių apsauga pastaraisiais metais yra aktuali tiek Lietuvoje, tiek tarptautinėje arenoje. Vyksta teisinės diskusijos, siūlomi Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo projektai bei kitos teisės reformos, kuriomis siekiama įtvirtinti aiškų teisinį reglamentavimą, stiprinti atlikėjų derybines pozicijas sudarant sutartis dėl jų intelektualinės nuosavybės objektų panaudojimo, siekiama sulyginti autorių ir atlikėjų turtinių teisių apsaugos galiojimo terminą bei skatinti atlikėjų kūrybą už kurią būtų teisingai atlyginta.

Pirmoje darbo dalyje pateikiama atlikimų teisinės apsaugos reglamentavimo istorinė raida, atlikimo sampratos analizė bei santykis su kūrinium. Antroje darbo dalyje nagrinėjamos atlikėjų išimtinės turtinės teisės, kurios įtakoja atlikimų teisinę apsaugą. Paskutinėje darbo dalyje pateikiamos tam tikros atlikimų teisinės apsaugos perspektyvos.

Šiame darbe išanalizavus tarptautinius, regioninius bei nacionalinius teisės aktus, buvo nustatyta, kad esama atlikimų teisinė apsauga nėra pakankama. Tai paaiškinama tuo, kad atlikimų teisinė apsauga įtvirtinta teisės aktuose priklauso nuo atlikimų pobūdžio, diferencijuojant juos be teisinio ar loginio pagrindimo į atlikimus, įrašytus į fonogramą ir atlikimus, užfiksuotus audiovizualiniame įrašė. Taip pat nepakankamą reguliavimą įtakoja įstatyme nustatytos teisių perdavimo prezumpcijos ar sutartimis perleidžiamos atlikėjų išimtinės turtinės teisės į atlikimą.

SUMMARY

PERFORMANCES LEGAL PROTECTION. PRESENT AND PROSPECTS

In this Master work is analyzed the legal regulation of performances, the performance concept and its requirements for legal protection, the content of exclusive economic rights for artists and perspectives of the legal protection of performances. The author presents the problem of definition of the performance, the problems of exclusive rights to regulatory issues of performers, the specificity of legal protection of performances, identifies the characteristics of performance and reviews the provisions of currently adopted the European Parliament and Council Directive 2011/77/ES, which is amending to Directive 2006/116/EC on the particular conterminous copyright and related right terms, provisions and perspectives of the protection of performers' rights.

In recent years, the protection of performances and performers' property rights is relevant both in Lithuania and in the international area. Legal debates of this subject are proceeded, there are proposed the projects of replacement and supplementing the Copyright Law of Lithuania, and other legal reforms, which are used to achieve a clear legal framework, to strengthen the performers' position in negotiations while constituting contracts for using their intellectual property, it is pursued to equalize the term of the authors' and performers' property rights protection and stimulate artists' creativity which remuneration would be equitable.

In the first part of the paper is submitted the historical evolution of legal protection of the performances, the analysis of the performance concept and the relationship with the piece. In the second part is analyzed exclusive economic rights of performers which affect the protection of performances. The last part contains the perspectives of particular legal protection of the performances.

In this work, when analysed the international, regional and national law was found that the legal protection of performances is not sufficient. This is explained by the fact that the legal protection of performances which is provided in statute depends on the nature of the performance, differentiating them with no legal or logical justification which are fixed in phonograms and recorded audiovisual performances. The lack of adjustment affects the presumption of law established transfer of rights or the exclusive economic rights to the performance which are assigned by agreement.